

వీర మాతలు .

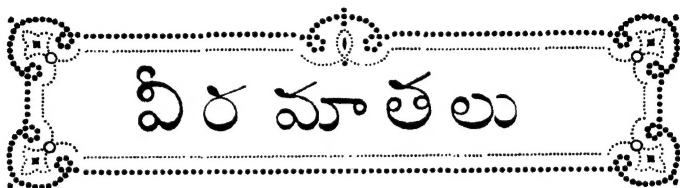
కటమంచి లక్ష్మణగారు
—

Approved by the Text Book Committee in Fort
St. George Gazette dated 24-4-34 in page 227.

శ్రీ

శ్రీకృష్ణాయనమః

శ్రీభోజలీల రచించిన,

కటమంచి లక్ష్మణగారు,

1933.

Registered]

[0—10—0,

శ్రీకృష్ణాయనమః.

ఏమితపంబుచేసి పరమేశ్వరు నేమిటఁ బూజచేసిగో
రాముని తల్లియుం బరశురాముని తల్లియు భీముతల్లియున్
గాముని గన్నతల్లియును గంజదళాక్షు ననుంగుఁ దల్లియున్
శ్రీమహిత ప్రతాపుఁడగు సిద్ధన తిక్క-నఁ గన్నతల్లియున్

అంకితము.

పర్వకాల సర్వాస్థలయందు సంపూర్ణప్రేమతో పురుషార్థ
ముల నొనర్చుటయందు సగపాండికారమొనగ గౌరవ

విందుచు విద్యా వ్యాసంగమున నాసత్విత

ప్రోత్సాహ మొనఁగూర్చుచు నామీ

గ్రంథము పూర్తయగుటయే

తడవుగా ఆహ్వానించు

నిచ్చి తత్కాల

ర్యము

పూర్తి కాక

మానుపే నన్నును నా

యనుంగుబిడ్డలదుఃఖనాగరమున

మంచి పరమపద మలంకరించిన నా

ప్రత్యక్ష దైవమగు సి. ఎస్. వీరరాఘవ

రెడ్డిగారి పాదసన్నిధిని కన్నీటి బిందువులతో ఈ

వీరమాతలు అను గ్రంథమును తర్పణము చేయుచున్నాను.

C. S. V. Reddy.

శ్రీకృష్ణాయనమః.

వీరమాతలు

రామునితల్లి

శ్రీరాముడు.

అయోధ్యాశోడశగు నశరభ భూపాలునికిఁ గౌసల్య కైకేయి సుమిత్రలను మువ్వరు భార్యలుగలరు. వారికి నారాయణాంశమున గౌసల్యకు శ్రీరాముడును, కైకేయికి భరతుడును, సుమిత్రకు లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులును గలిగిరి.

అపుత్రురత్నములఁ గాంచి దశరథుఁ డానందవారిధి గుండు నోలలాడెను. బీడిసాదల కన్నదాసము వస్త్రదాసము మున్నగు సనేకదాసములు గావించి వారికి క్రమముగ నామ కిరి గొన్నప్రాశన జోలోపనయనాది సంస్కారములు గావించెను. అయిదవయేట కులగురుఁడగు వసిష్ఠునొద్ద విద్యాభ్యాసము చేయించెను. ఇట్లా నలువురు కుమారులు దినదిన ప్రవర్ధింపఁబడుచు క్రమముగ విద్యల నభ్యసించుచుండిరి.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు దశరథు నాస్థానమునకు నిశ్వామిత్రుఁడేతెంచి పూజలంది యుచితానన మధిష్ఠించిన తరువాత

దశరథుడు “మహాత్మా! పుత్రోత్సవము నాటికంటే నేడు నేను ధన్యాత్ముడనైతిని. మీశూరకరారు. వచ్చిన సంగతి నెఱిగించి నాజన్మము సార్థకముగాఁ జేయఁ”డని వేడ విశ్వామిత్రుడమిది సంతోషముతో “రాజచంద్రమా! నేనొక మహాధ్వర మొనర్ప దీక్షిగైకొని మద్వనమున హోమాగ్ని వ్రేల్చుచుండ నిద్దఱు రక్కసులు కామరూపులై రక్తమాంస శ్మశ్మశ్మదుల వేదియందు నింపి విఘ్ననూపాదించు చున్నవారు. చిరకాలమునుండి యార్జించిన తపః ఫలము వ్యర్థమగుననుచింతచే నూరకున్నాను. నాయజ్ఞము నిర్విఘ్న మొనరింప శ్రీరామమూర్తిని బంపుము” అనెను.

అంతస్పృహలుడు శరీరము కంపింపఁగొన్నులసీరు ప్రవహింప ప్రజ్ఞదప్పునంతటి స్థితితో అయ్యో! మునికులతిలకా! యిదియేటిన్యాయము? పండ్రెండేండ్లైనను సరిగనిండని చిన్ని కుమారు నిట్టికార్యమునకు నియమించుటయా? తాముత్తరు విచ్చిన నేనేవచ్చి మీకార్యము కొనసాగింతునన విశ్వామిత్రుడత్యాగ్రహమున దశరథు ననేకవిధముల నిష్కరోక్తుల దూఱి యచట నిలువక బయలుదేఱెను. విశ్వామిత్రుని యాగ్రహమునుగని వసిష్ఠుడు కార్యము మించినదని గాఢనందనుని మహిమంబుల వర్ణించి విశ్వామిత్రుని కోపంబుడిపి ప్రసన్నుని జేసికొమ్మని దశరథునితోఁజెప్ప నతడట్లేగావించి యడిగినప్పుడే పంపని యపకారమునకై లక్ష్మణుని సహితము తోడుచేసి

పంపెను. శ్రీరామలక్ష్మణులు తలిదండ్రులకు గురువునకు సమస్కరించి యాశీర్వచనములఁబడసి విశ్వామిత్రుని వెంట నడతెంచిరి.

సాయంకాలమునకు సరయూతీరముఁజేరి విశ్వామిత్రుఁ డచట బాలురకు బలాతిబలవిద్యల నుపదేశించి దారినడుచు చుండెను. పోవంబోన సూర్యకిరణములు చొరనిదట్టంపు టడవిని గని రాముఁడు విశ్వామిత్రునితో మహాత్మా! ఇది యేమిచోద్యమని యడుగ, నది తాటకవనమనియు సందా రకకృశి మారీచ సుబాహులను నిరువురు కుమారులతో ప్రాణిహింస చేయుచున్నదనియు, వారిని సమయించి లోక హితముచేయుఁడనియు నతఁడు బోధించెను.

అంతరాముఁడు వికృతాకారమునఁ బఱతెంచు తాటక నొకకోలఁ గూలవేసెను. దేవతలు పుష్పనర్జము గురిపించిరి. మునులు స్తుతించిరి. విశ్వామిత్రుఁడు మిగులప్రీతితో రాముని గొంగిలించుకొని యనేక దివ్యాస్త్రము లొసంగి ప్రయోగోప సంహారరహస్యంబులఁదెలుప రామలక్ష్మణులు వానినిమిగుల ప్రీతితోగ్రహించి నడవ కొంతనడి కొక రమణీయమైన వన మును గని మిగుల సంతసించి యందు వైరంబులులేక మృగ పక్షులుండుటఁజూచి యది యెవ్వరివనమని రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రునడిగిరి. అదియే తనదనియు సందేయజ్ఞము జరుగు సనియు దానికి విఘ్నము సేయుటకే రాక్షసులు వత్తురనియు నతఁడుదెలిపెను.

మఱునాఁడు వేకువను మేల్కొని రామలక్ష్మణులు విశ్వమిత్రునికి నమస్కరించి నాఁడే యాగమారంభము గావింపుడన నట్లే విశ్వమిత్రుఁడు దీక్షింపించి కూర్చుండెను. అప్పుడాయగ్నిని కంటికిరెప్పవోలె నతిజాగ్రూకతతో రామలక్ష్మణులు గాచియుండిరి. అయిదుదినములు నిర్విఘ్నముగఁ గొనసాగెను. ఆఱవనాఁడు రాఘవుఁడొరుల హెచ్చరించుకొని కాచుచుండ గొప్పమేఘు గంభీర ధ్వని విసఁబడి తరువాతి తలలెత్తిచూచుటకు సహితము వీలుగాక శిలావృష్టిగురిసి పదపడి గ్రతుశాలపై వేదిపై శోణితంబు వర్షించె. దానిని జూచిన రాముఁడమిత్రక్షోధముతో లక్ష్మణుని సొచ్చరించుచు వాయవాస్త్రమున నయ్యసహ్యవృష్టి మాయించి మానవాస్త్రము ప్రయోగించె. అదిమారీచునిగొనిపోయి యుదధి జలంబులఁద్రోసె. రాముఁడు వెంటనే నహ్నిమార్గణమున సుబాహు బాహుదండంబులు శిరంబులు ఖండించె. లక్ష్మణుండు తక్కిన బలంబుల రూపుమాపె. అట్లుచూగంబు నిర్విఘ్నముగఁ బరిసమాప్తినొంద విశ్వమిత్రుఁడు నిర్భరానందమున నాకుమారుల గాఢాలింగనమొనర్చి యాశీర్వదించె.

అంత విశ్వమిత్రుఁడు మునులందఱిఁగలిసి కుమారులఁదోడ్కొని మిథిలకుఁ బ్రయాణమైత్రోవను గల వింతల వీనులలరఁ జెప్పుచు చనుచుండ గౌతమ శాపమునఁ బడిన యహల్య రాముని పాదధూళిచే పవిత్రయై శాపవిముక్తి నొంది నమస్కరించి వెడలె. పిమ్మట రామలక్ష్మణ విశ్వమిత్రులు

జనకుని యజ్ఞవాటింజేరిరి.

జనక మహారాజు వారికర్థసాద్యములచే నతిథిసత్కృతులు గావించి యుచితాసనముల నాసీనులంజేసి “మహాత్మా! తమరాకవలన నాజన్మము సఫలమయ్యె. నాయజ్ఞము సవిత్రమయ్యెనని యనేక విధములఁ గొనియాడి ముసప్రక్కనున్న రాకుమారులఁజూచి వీరెవరి కుమారులు?” అని యడుగ దశరథ కుమారులనియు రామలక్ష్మణులనియు తాటకను ద్రుంచి సుభాషునిసంహరించి నాయజ్ఞము నిర్విఘ్నముగ జరిసి యహల్యశాపముక్తుఁడై నీగృహముననున్న శివుని గాఢముఁ జూడ నచ్చిరినియుఁ విశ్వమిత్రుఁడు చెప్పెను.

ఆమఱునాఁడందఱు నిత్యకృత్యముల నిర్వర్తించుకొని దివ్యవీరముల లంకరించియుండ విశ్వమిత్రుఁడు విదేహునితో శివునిచాపము తెప్పింపుమని చెప్పెను. ఆవిల్లువిడిచిన వారికి నానరపుత్రికనిత్తునని యతఁడు చెప్పి సభకుఁ దెప్పించెను. రాముఁడు జనక విశ్వమిత్రుల సమ్మతిని రాకుమారులెల్ల మహాసాహసంబని వీక్షింప నెక్కుపెట్టుచోపల పెళపెళారనఁ బున దిక్కులసిక్కిటిల్ల నదివిడిగి తునుకలె పుడమిపెఁబడెను.

ఆశబ్దమునకు జనక లక్ష్మణ విశ్వమిత్రులు దప్పఁ దక్కినవారు మూర్ఖుల్లిరి. జనకుఁడనేక విధముల విశ్వమిత్రుని గొనియాడి దశరథుని రప్పించి సీతను శ్రీరామునకిచ్చి నివాహంబుగావించె. అటువలెనే రెండవకూతు నూర్ముఖను

లక్ష్మణునకు నిచ్చెను. అట్లే జనకుని తమ్ముడు కుశధ్వజుడు మాండవీ శ్రుతకీర్తుల భరతి శత్రుఘ్నుల కీచ్చెను. మహర్షు లాశీర్వాదించిరి. సభాసదులు హర్షించిరి. వందిమాగధులు జయశబ్దంబులు చేసిరి. మింట వేలుపులు పూలవాన గురిసిరి. గంధర్వులు పాడిరి. రంభాదు లాడిరి. ఇట్లామహోత్సవము సరమాద్భుతముగ జరిగెను.

అంత విశ్వమిత్రుడు వెడలిన తరువాత కొడుకుల కోడండతో దశరథుఁ డయోధ్యకు బ్రయాణమయ్యెను. అంగ ఋగంత దూరమరుగ దుశ్యకునంబులు శోచెను. అందుకు మదిం బంక్తిరఘుండు గలంగ నంతలో సరశురాముఁ డెదురై “యేషీరాముడు” అని శ్రీరాముని యెదుటికి వచ్చి నిలిచెను.

రామా! నీవు మహాబలశాలివంట! మద్గురు శరాస స్రుబును విడిచిన పోటుబంటవంట! కాన నిన్నొక చేయిచూడ నచ్చితి; చివుకు విల్లేమిలెక్క? ఇదిగో! నాచేతనున్న వైష్ణవ ధనువు నెక్కువైష్ణవులు చూతము! అని యీయ నతని బాణ బాణాసనంబులతోఁ దేజముపై తమాకర్పించి రాముండు సర శురాముంజూచుచు సనాయానంబున నెక్కిడి “జామదగ్నా! విప్రుండవని గురుబంధువని నీజీవంబులఁ గొననైతి. కాని మత్కరశరసంధానం బమోఘంబు గాన భయదీయ పాదగ మన శక్తిని ఖండించెద. కాదంటేనేని తపోబల సముపార్జిత పుణ్యలోక ప్రాపణశక్తిని హరించెద. గెంట నీకభిమతం

బెయ్యెది?" యన నతండు 'తెల్లబోయి పాదంబులఁ గొట్టకు నాపాలి పుణ్యలోకంబుల నేయుము, అన రాముడట్లు గా వించె. అంతఁ బరశురాముఁడు రాముని దీనించి ప్రదక్షిణించి యాత్మ నమస్కారము గావించి వీలుకోలు వడసి మహేంద్ర గిరికేగె. శ్రీరామమూర్తియు వసిష్ఠ దశరథుల సన్నిధికరు డెంచి సకలంబెఱింగించి సుఖముగ నయోధ్యఁబ్రవేశించె.

ఇట్లు గొంతకాలము చన దశరథుఁడు భరతునిఁజేరఁ గీసికుమారా! శత్రుఘ్న సమేతుఁడవై కేకయదేశమునకేగి నీమాతామహుని స్రియంబుఁ దీర్చిరమ్మని పంపెను.

మఱికొన్నాళ్ళు చన్నపిదప నొకనాఁడు పంక్తిరథుండు రామునకు పట్టాభిషేకి మొనర్పఁ గోర్కెగలిగి సామంతుల మంత్రులఁ బురోహితుల ననుమతి యడుగ వారు మహాసం శోషమున సమ్మతించిరి. సర్వసన్నాహములు జరుపఁబడెను.

మంధరయను దాసి దీనినంతయుఁజూచి కైక కనేక విధముల బోధించి శ్రీరాముని పదునాలుగేండ్లు వనవాసము యనంపుటయు భరతునకు పట్టము గట్టుటయు నను రెండు వరములు కోరుమనెను. మంధరమాయ మాటలకు నశయైన కైక దశరథుని రెండు వరములడిగెను. లేదనలేక దశరథుఁడు కైకకు కోరిన రెండు వరములిచ్చి రాముని వనవాసమునకు నీతా లక్ష్మణులతోఁ బంపితాను తనువుఁగొనెను.

రాఘవుడు స్వర్నదియొడ్డున గుహునిగాంచి నదిని దాటింపుమనెను. గుహుడు శ్రీరామపాదరేణువు సోకినమాత్రాన రాయి నాతియయ్యె నిప్పువోడ యేమగునోయని రాముపాదములుకడిగి యోడనెక్కించెను. అట్లు వారునదిదాటి భరద్వాజముని యాశ్రమమున నారాత్రిగడపి మఱునాడు పయనించి చిత్రకూటముజేరిరి. అచటికిభరతుడేతెంచి రాముచరణంబులకు మ్రొక్కి దశరథుడు పరలోకంబునకేగుటయు నెఱిగించి రమ్మని ప్రార్థింప, జనకు నాజ్ఞమీఱుటకుఁ గాదనియు తనయాజ్ఞ పాలింప పట్టణంబేలుమనియు రాముడాజ్ఞ సేయ సమ్మతింపక భరతుడు రాముపాదుకలఁగొనిచనెను.

శ్రీరాముడంత సౌమిత్రి భూపుత్రులంగూడి చిత్రకూటమువదలి పోవునపుడు విరాధుడను రాక్షసుడు సీత నెత్తుకొనిపోవ వానిఁద్రుంచి సీత నోదార్చి అత్రిమహాముని యాశ్రమంబునకుఁజని యచటనుండు మునులకు రాక్షస బాధ తప్పించి మఱిపోవుచుండెను.

వారిట్లడవిలోనడచి చనునప్పుడు రతిజనమానులు వీరికి పాదచారితన మేటికివచ్చెనో యని చెంచితలు బ్రహ్మను దూషించుచుండిరి. అట్లువారు నడచి పంచవటిజేరి యచట పర్ణశాలనిర్మించుకొని కొన్నినాళ్లు సంతోషముననుండ చుప్పనాతి యనుదైత్యాంగన వచ్చి రాముని గామింప లక్ష్మణుడు దాని ముక్కు చెవులుగోసి పంపెను. అదియట్లు ముక్కుచెవులు

దేగ నేడ్చుచు తనసోదరులైన ఖరదూషణానులకుఁజెప్పెను. వారు పదునాల్గువేలరాక్షసులతో రామునిపైకిరాగ నతఁడు వారిమదిమణఁచి నమయించి జయముగాంచి మరలి పర్ణశాలకు వచ్చెను.

అప్పటికిని శూర్యణఖ చలముపట్టి నాధింపఁగోరి లంక కేగి రావణునితో రాముభార్య చాలచక్కనిదని వర్ణించి నీకు సిద్ధించిన నే సంతసింతునన, కామాంధుడైన రావణుడు కన్నులుగానక మారీచుని కనకమృగముగాఁ బంపి తాను తాపసి వేషముధరించి రాముఁడున్న వనికేగెను.

కనక మృగమునుగిని యత్యవేక్షితోఁ బట్టియిమ్మని బ్రతిమలాడు సీతకోరికఁదీర్చ లక్ష్మణునికావలిపెట్టి రాముఁడా మృగమువెంటనరుగ నది చాలదూరముగొనిపోవ, నది మాయ మృగమనియెఱిగి దానిఁగూలనేయ నది “హా! లక్ష్మణా!” యనిగూలె. ఆరవంబువినినసీత లక్ష్మణుని నిష్ఠురోక్తులూడి యన్నులు జూడఁబంప, అసమయంబెఱిగి సన్యాసివేషధరుడగు రావణుడేతెంచి సీతనెత్తుకొనిపోయెను. అప్పుడుసీత మహాదుఃఖముతో “నాపేరుసీత నేను శ్రీరాముని భార్యను నన్ను గావుడనియేడ్చెను. ఆయూర్తనాదము వినిన జటాయువెదిరించి రావణునితో యుద్ధమొనర్చి రెక్కలుతెగి నేలగూలెను.

మరల రావణుడు సీతనుగొనిపోవుచుండ నామె తన యీభరణములఁ జీరకొంగునఁగట్టియొక కొండయందు వానరు

గొనిపోవుటయు లంక త్రోవయు సంపాతయను పక్షి వారికె
ఱిగించెను. అంత వారు మహాసంకోషముతో నాగిరి ఖరం
బారోహించి సముద్రమునుగనుగొని తమతమ సత్స్వీతులును
గమనించి గవినంఘంబంతయు కళవళపడుచు నీవార్ధిదాట మన
వలనగాదు. మారుతియొక్కడే తగినవాడని ప్రార్థింప వాయు
తనూజుడుబ్బి పావనమూర్తియైన శ్రీరాముని పంపున నబ్ధిదా
టెదను. దేవవిరోధి దొంగిలించిన దేవిని జూచెదను. కనపడ
కుండిన గడ్డతో లంకను బెఱికితెచ్చెదను. అట్లుకానిచో రావ
ణునేపట్టి తెచ్చెదను. అని వారికిజెప్పి తనతండ్రియైన వాయు
దేవునకు, లోకబాంధవునకు, నింద్రునకు, సముద్రునకు నమ
స్కరించి శ్రీరామలక్ష్మణులకు దనమనస్సున మ్రొక్కి బంధు
మిత్రులఁ గౌఁగిలించుకొని వారిచేత దీవనలంది గమనోన్ము
ఖుండై య్యెను.

ఇట్లెగిరిపోవు సమయమున నాతని కడ్డంబుగ మానవ
రూపమున మైనాక పర్వతమును సురసయను నాగజననియు
ఛాయాగ్రాహిణియైన సింహకయునుఁ గనుపట్టిన నెల్లర నతిక్ర
మించి హనుమ సువేలాచలంబున కరిగి యచట నలతదీట
నొకచోట నుండి యీరూపముతో లంకాపురిఁజొచ్చి సీతను
వెదకుట కష్టమని యోచించి చీకటి పడినవెనుక సూక్ష్మ
రూపముధరించి చొచ్చి మేడలు మిద్దెలు వీధులు గొందులు
సందు లంతఃపురము లన్నియు వెఱకి యెందును గానక రావ
ణునిజూచి సీతయానాడే మేనువిడిచెనో లేక రామునికిభయపడి

రావణుడు సీతనెచట దాచెనో యని యనేక విధములఁ జింతించుచు నొక్క-గోపురం బెక్కి శింశుపానృక్షంబు క్రింద నమితశోకంబున గుందు సీతను గనుగొనెను.

వెంటనేయట కేగి శింశుపానృక్షంబెక్కి యనేకవిధంబులఁ జింతించుచు రామరామయని స్మరణచేయుట విని యామె సీతయేయని యతఁడు దృఢముగ నిశ్చయించెను. అప్పుడే యనేక శృంగారములు చేసికొని రావణుడేతెంచి యనేక విధముల నామెనుబతిమాలి, తన్ను నెలుచుటకు రామునివల్లఁగాదని భయపఱచి నోటికి వచ్చినట్లు ప్రేలెను. ఆనీచునామె తృణముగ భావించి, తృణము నడ్డముగనిడికొని సరదారాపేక్షతగ దని బుద్ధిసెప్పి, రాముని శౌర్య ధైర్యంబుల బొగడ, వాఁడు గ్రుండై మండిపడి యామెను జంపనుంకింపఁ గొండఱడ్డమునచ్చి శాంతవచనంబులఁ బ్రియంబు సెప్పిన రావణుడు మన్నించి కావలియున్న దనుజకాంతలతో నిరుమాసంబులు గడుపెచ్చితి నొడఁబఱపుడని వెడలెను.

ఆదుష్టుని దురాలాపంబుల, జానకి పాటులఁ జూచిన మారుతి మండిపడి యప్పుడే వానిని దుదముట్టింపఁదలఁచియు వెంటనే యీదైత్యునిజంపితినేని సరి, లేకవీనిచేఁబడితినేని సీత యున్నతావు రామునికిఁ దెలియుట కష్టము. రామునిసంగతి తెలియక సీతప్రాణములు విడుచును. కనుక నవసరపడఁదగదని యూరకుండెను,

అంతలోఁ జుట్టుకావలియున్నవారు కన్నుగూగ్గిరి. వారిలోఁ త్రిజటయను నిశాచరి మేల్కొని ప్రక్కనున్నవారిని లేపి నేనొక కలగంటిని. త్వరలోరాముఁడు రాగలఁడు. మన లంకకు చేటువాటిల్లఁగలదు. కావున మీరీమెను కఠినోక్తులొడకుఁడు అని మందలించెను. వార్లు మాటలాడుచు నందఱు మరల నిద్రించిరి.

అప్పుడు మారుతి మనుష్య భాషతో అమ్మా! భయపడకుము. శ్రీరామమూర్తి సుఖముగనున్నాఁడు. త్వరలో కపులఁగూర్చుకొని రానున్నాఁడు. నీచెఱమాన్ని కొనిపోనున్నాఁడు. అన నీతయు శింశుపావృక్షమందు సూక్ష్మరూపమున నున్న హనుమంతునిజూచి యిది దనుజమాయయని యూరకుండెను. దాని నెఱిగిన మారుతి యామెముందు దుమికి చేతుల మోడ్చి మ్రొక్కి అమ్మా! శ్రీరామమూర్తి మాల్యనంత మ్ముననుండి మమ్మందఱ నన్నివైపులకుఁబంప నేనిందు వచ్చితి. నమ్మికకై నాచేతికి తనయుంగరమిచ్చిపంపెను అనిపలుకు నతని వచనముల నమ్మక రాముఁడెట్టివాఁడో చెప్పుమని యడిగెను.

అప్పుడువాయుపుత్రుఁడు రఘురామునికి వందనంబొచరించి ఆయనరూపగుణగణముల వర్ణించి తన పుట్టుక వర్ణించి చెప్ప నామె సంతసించి నీనిజరూపముగనఁబఱపుమన నతఁడు శరీరమును భూమ్యాకాశములకు నొక్కటిగ బెంచి మరల సూక్ష్మరూపముధరించి సమస్కరింప నాదేవిశరీరత్నం బను

గ్రహించి శ్రీరామమూర్తి క్షేమము నాకుచెప్పినందువలనను నాపాట్లు సీవు శ్రీరామమూర్తి క్షేమమునకుఁ జెప్పఁబోవుటచేతను దీనికీదగిన ప్రత్యుపకారమునేను చేయలేను. సీవు చిరంజీవియై వర్ధిల్లు మనెను.

అంత నాంజనేయుఁడాదేవికి మ్రొక్కిమరలిపోవునపుడు తనరాక రావణున కెఱింగింపఁదలంచి మేడలు భూమిమట్టము చేసి, వనమును నిర్వనముగావించి, నచటికావలివారలై న యెనిమిదివేల రాక్షసులను జంపగా సీతకుకావలియున్న స్త్రీలు భయపడి రావణుని యొద్దకుపోయి మర్కటచేష్టల విన్నవించిరి.

అంత రావణుఁడతనిని రాముదూతఁగా భావించిచంపుటకై పదివేల రాక్షసులఁ బంపెను. వచ్చిన దానవసైన్యము నంతయు నొక్కనిమిషమున మారుతి తోకతోఁ జుట్టికొట్టెను. అందులో జావకమిగిలిన కొందఱేగి యసురేశ్వరుని కెఱింగింప నతఁడు మండిపడి పింగళాక్షుని, దీర్ఘజిహ్వుని, నశ్వవక్షుని, శార్దూలముఖుని, వక్రనాసునిఁబంప వారు తమతమ బలంబులఁ గూడి పోయితాఁకి సమసిరి.

మిగిలిన యొకరిద్దఱు మరల సంగతి నెఱింగింప దశము ఖండు నరుసగ నార్వుర మంత్రులఁ బంపె. తరువాత జంబు మాల్నిబంపె, వారును మొదటి వారేగినట్లేవ నేగిరి. అక్షకుమారుని బంప వాఁడును నట్లుగాఁగ మేఘనాదుని పంపెను.

వాడమితాట్రహాసముతో నేగి యనేకాశ్రు శశ్రుంబులఁ బ్రయోగింప వానినంతయు వాయుపుత్రుండు వాలంబున దునుమాడ, నింక వీనిచే ఫలములేదని బ్రహ్మాశ్రుము ప్రయోగించెను. అంత నాంజనేయుఁడు బ్రహ్మమంత్రము పఠింప నది యతనిఁజంపక కట్టినై చెను. బ్రహ్మాశ్రుముచే గట్టబడిన యాంజనేయు నింద్రజిత్తు రావణునొద్దకుఁగొనిపోయెను.

రావణుఁ డాంజనేయునిజూచి నీవెవ్వఁడవు? నీప్రభువెవ్వఁడు? నీపేరేది? నీవెవ్వరి ప్రాపున నీవనమంతయుఁ బాడుచేసితివి? నీవెవరి సాహాయ్యముచే నీరాక్షసులనందఱుఁ బరిమార్చితివి? అని మహాకోపముతో నడుగురావణుని మాటల సరకుఁ గొనక హనుమంతుఁ డిట్లనియె. నేనినతనయుని మంత్రిని. రామచంద్రుని దూతను. వాయుపుత్రుఁడను. హనుమంతుఁడను. శ్రీరామమూర్తి క్షేమమును సీత కెఱింగించి నేను వచ్చిన సంగతి నీకు తెలియుటకై నీవనముపాడు చేసితి. సన్నెదిరించిన వారిని యమునివద్దకుఁ బంపితి. నిన్నుఁ జూచిపోవలయునని కట్టువడి యిచటికి వచ్చితిని. నేను జెప్పుబుద్ధి వినుము. శ్రీరామమూర్తికి నీతనిచ్చి శరణు వేడుము.

అని చెప్పఁగా దైత్యకుల నాయకుఁడు మండిపడి యతనిం జంపుటకు భటుల కనుజ్ఞనీయ విభీషణుండు దూతను జంపుట నీతిగాదు. తోఁకకు నిష్పంటింపుమన వారట్లు గావించిరి. ఇదేయదనని హనుమ మేడలఁ మిద్దెలపైకి లంఘించి

యొక్కటి తప్పక నన్నిటి నన్ని కాహుతిచేసి తోఁకఁ జల్లార్పు
కొని సీతకుఁ దన నృతాంతంబెఱింగించి నమస్కరించి మరలె.

సింహనాదము నేయుచువచ్చి యాంజనేయుఁడు వాస
దులెదురువచ్చి కౌగిలించి కుశలప్రశ్నంబులునేయ వారికందఱి
కుజవాచిచ్చి వేవేగ శ్రీరామమూర్తిని సమీపించి సీతతెఱఁగె
ఱింగించి యామెయిచ్చిన శిరోరత్నంబు సమర్పించెను. శ్రీ
రామచంద్రుఁడప్పుడు శోకించి సుగ్రీవునకు లంకాప్రయాణ
మున కనుజఁగెను. అతఁడఱువదికోట్ల సేనానాయకుల ని
యోగించ వాకొక్కొక్కరు నూఁజేసి కోట్లబలంబులతోవచ్చి
రామచంద్రునిరునకలఁగొలుచుచు మాల్యవంతమునుండి వెడ
లి సముద్రతీరమున విడిసిరి. రాముఁడచట సముద్రతీరఁగో
పాయం బాలోచించుచుండెను.

లంకాపురమున విభీషణుఁడు రావణుని కనేకవిధముల
బుద్ధిచెప్ప నవి రోగికి పథ్యమురుచించనట్లు రుచింపకపోవుటచే
వాఁడుతమ్ముని వక్షిముపగులఁదన్నెను. ఇంకనచట నిలువఁదగ
దని విభీషణుఁడు తల్లికిఁమొక్క సముద్రతీరమున విచారగ్రస్తుం
డైన శ్రీరామచంద్రుని శరణుచొచ్చెను. శ్రీరామచంద్రుఁడంత
విభీషణునిజేరఁదీసి భయముఁబాపి యతనివైరి ప్రభావంబు
నెఱింగి సముద్రమునకు వారధిగట్టి లంకాపురంబుఁజొచ్చెను.
అదియెఱిగినరావణుండు యంత్రాకాంతుఁడై దేవాంతక, నరాం
తక, అతికాయ, త్రిశూర, మహోదర, మహాపార్శ్వదుల

బిలిచి రామలక్ష్మణులఁ జంపి వారిశిరంబులఁ గొనిరండనిపంప వారరుదెంచి తమశిరంబుల రామలక్ష్మణుల బాణంబులకే యర్పించిరి. మిగిలినయతికాయుడరుదెంచి జరిగినది రావణుని కెఱింగింప నతఁడు కుంభకర్ణుని మేల్కొల్పి పంపెను. రఘు వీరుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించి వానిశిరంబుఁద్రుంచె. అంత నతికాయుడువిజృంభింప లక్ష్మణుండు వారుణాస్త్రమున నతికాయుని శిరంబుద్రుంచె. హతశేషులు రావణునిజేరి మొఱులిడ నతఁడువారిపై కిందజిత్తుని పంపె.

ఇంద్రజిత్తు వేగపఱుతెంచి బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగించి హనుమంతుని విభీషణునిదప్ప నందఱిని మూర్ఛాగతులఁజేసె. అంతఁబ్రాఁద్దుగ్రుంక విభీషణుండు జాంబవంతునిగని యుపాయ ము చెప్పమన నతఁడు హనుమంతుని బంపి సంజీవిఁ దెప్పింపు మన వాయునందనుఁడేగి సంజీవిపర్వతమేదెచ్చి సకలసైన్యంబు ప్రాణంబులఁగాచి నిమిషమాత్రమున మరలకొండ నాచోటఁ జేర్చివచ్చె.

అంతనింద్రజిత్తు రావణుండుదప్ప తక్కినసేనయంతయు రూపుమాపెను. అప్పుడింద్రజిత్తుఁడేగి మహాపౌరుషమునఁబోరి సౌమిత్రిచే హతుఁడయ్యెను. రాముండు తమ్ముని కౌఁగిలించి నీచేత వీఁడుతెగెను; నాచేత దశముఖుండు తెగుట నిజమని చెప్పెను.

చారులరుదెంచి సౌమిత్రిచే నింద్రజిత్తుఁడీలైననుచు

జెప్పరావణుడు కొడుకుండలఁచుకొని యనేకవిధముల నిలపించి ధైర్యమువహించి తానే యుద్ధసన్నద్ధుడై వెడలె. అప్పడిరు వాగుల వారికి యుద్ధము ఘోరముగ జరిగె. వానరు లందఱు తరుగిరి పాపాణపాపాలై తేరుల విఱుగఁగొట్టియు రథంబుల చూర్ణంబులు చేసియు సేనల సూపుమాసియు యుద్ధంబుసేయుతఱి విభీషణుడు రావణుని రథంబువిఱుగఁ గొట్టి,వాడు భూమిపై కుఱికి మయదత్తించెన శక్తినిబూని తమ్మునివేయఁ జూచునంతలో లక్ష్మణుఁ డడ్డంబై తనవెనుక విభీషణుని నిలువఁబెట్టుకొనె. ఆశక్తి సౌమిత్రియురంబు నాటె. ఆదెబ్బతో లక్ష్మణుఁడు మూర్ఛిల్ల రామచంద్రుఁడు తమ్ముని యురమునాటిన శక్తిని నూడఁదీసివైచి వానరుల కాపుంచి తాను గయ్యమునకు దిగె.

శ్రీరామమూర్తి శరలాఘవమున కాగలేక రావణుడు పరుగిడెను. అంత మూర్ఛాగతుడైన తమ్మునిఁజూచి విల పించు రామునోదార్చి మరల హనుమంతుఁడరిగి సంజీవి పర్వ తముఁదెచ్చెను. సుషేణుండందలి దివ్యౌషధములవలన సౌమి త్రిప్రాణంబులఁ దేర్చెను. అట దశకంఠుఁడు రణజయార్థము పాతాళగుహలో హోమము సేయుచుండ నాహోమధూమము గని విభీషణుడు భూకాంతునితో మాయన్న హోమము చేయుచున్నాఁడు. ఆహోమము తుదముట్టినేనివాని గెలుచుట కష్టము. ఆహోమముఁ జెఱుపఁ గపుల బంపుమన నతఁడట్లు చేసె. ఆ కపిసంఘము గుహ జొచ్చి రావణుననేక విధముల

కదలించి హోమద్రవ్యంబుల పాడుచేసి కదలకున్న మంఛోదరి నెండుకలుపట్టి యీడ్చితెచ్చి రావణుని ముందునిలుప నామె యనేకవిధముల విలసింప లజ్జచేనాతఁడు మహోగ్రాకారుండై లేచి దగ్ధశేషకాండంబులచే వానరుల శిరంబులు ముక్కలు చెవులు చెడఁగొట్టి తఱుమ వారు రామభూకాంతున కా సంగతి యెఱిగించిరి.

రావణుడప్పుడు మంఛోదరితో సీవేల నగచెడవు? ఈవేళ రణమునందు నేనైనను జచ్చెదను. లేక రామునైనను గెలిచెదనని ప్రతిజ్ఞ చేసి బయలువెడలి రామచంద్రు నెదిరించెను. ఇరుకెలంకుల నతిరోషమున యుద్ధముజేసి యనేకవీరులు మడి సినపిదప రామ రావణులెదురైరి. రథముపై రావణుండును పృథివీస్థలి రామభూపాలుఁడు నుండి రణముచేయుట తగదని మాతలిచేతఁ గవచము, రథము, చాపము, శరము మొదలగునవి దేవేంద్రుఁడంపెను. ఆరథముపై నెక్కి రాముఁడు రావణునెదిరించి యనేక విధముల రణమొనర్చెను. ఎన్ని మారులు ద్రుంచిన నన్నిమారులు మరల రావణునకు తలలు పుట్టుచుండెను.

అప్పుడు విభీషణుఁడు రామునకు రావణుని నాభీమూలంబుననున్న యమృతము నగ్నిబాణముచే తెగవేసిన పిమ్మట నూటతొమ్మిదిమాఱులీ విధముగ నఱికిన తరువాత వాఁడు తెగునని నిన్నవింప రామ భూపాలుండట్లు గామి చెను.

అంత రావణుని తల తెగి క్రిందపడ దేవతలు పూవుల వర్షంబు గురిపించిరి. జగత్కంటకుడగు రావణుడు గూలుటచే నఖిలలోకంబు లానందమొందెను. అయిన భాతృభావంబున విభీషణుడు తన యన్న సదంబులపై బడి యనేక విధంబుల పొక్కిపొక్కి యేడ్చె. మఱియు మండోదరి మొదలైన యంతఃపుర కాంతలేతెంచి రావణాసురుపై బడి బహు విధంబులఁ బ్రణామించిరి.

అంత శ్రీరామచంద్రుడు విభీషణుని దుఃఖం బుడిపి మీయన్న కన్నీనంస్కారాది విధుల నాచరింపుమన యట్లు గావించిన పిదప విభీషణునికే లంకానగరంబు పట్టంబుగట్టి యీవార్త భూపుత్రికెఱిగించి సీకాంతలచే నలంకించి పిలుచుకొని రమ్మనిచెప్ప నావిధి విభీషణుడొనర్ప రామచంద్రుడు తన ననితారత్నంబునుగని భార్యనెత్తుకొని పోయిన శత్రువును గెలువ లేదను లోకాపవాదమునకై యింతచేసితి. సీవింక నిచ్చవచ్చిన చోటికిఁ బొమ్మనెను.

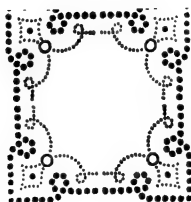
ఆపలుకులు ములుకులై యామెకర్ణరంధ్రములఁజొర నప్పుడే యామెయగ్ని గావించి యందుఁజొచ్చె. సురలుస్తుతింప పద్మభవుడు ప్రత్యక్షమై సీతపరమపావని కై కొమ్మని చెప్పె. దశరథుడు ప్రత్యక్షమై భార్యతోతమ్మునితో శ్రీరామచంద్రుడు మొక్క దీవన లిచ్చి చనెను. వచ్చినదేవత లందఱు సుతించి యరిగినపిదప రాముడు వానరబలంబులఁ

గూడి విభీషణునితో లక్ష్మణునితో జానకితోఁ బుష్పకంబెక్కి-
 వారు సంగ్రామమొనరించిన చోటును, సువేలాచలంబును,
 సేతుబంధనంబును, విభీషణుఁడు శరణుచొచ్చిన చోటును,
 వాలిఁగూల్చినతావును, ఋశ్యమూకాచలంబును, పంపానరో-
 నరంబును, కబంధుని ద్రుంచినచోటును, జటాయువు మడిసిన
 స్థానంబును, మాయామృగంబును బడనేసినచోటును, శూర్ప-
 ణఖ నవమానపఱచిన ప్రదేశమును, విరాధుండు సీతను గొని
 పోయిన తావును, చిత్రకూటాచలమును, గంగానదిని సీతకు
 వేర్వేర విశదీకరించుచు పుష్పకమునుండి దిగి భరద్వాజమునీం-
 ద్రునికి నమస్కరించి యాతనిచే దీవసలంది ముందుగా తమ
 రాక తెలుపుటకై హనుమంతుని భరతునొద్దకుఁబంపి తామా-
 రాత్రియందునిలిచి మజ్జనభోజనాదు లాచరించి మఱునా-
 డమ్మునీంద్రుని వీడ్కొని శ్రీరామచంద్రుఁడు పుష్పకాగూ-
 ఢుండై బయలుదేఱెను. అంతలో హనుమంతునివలన నెఱిగిన
 భరతుఁడు సకలసేనలఁ గూర్చుకొని తల్లులతోరామునకెదురే-
 గెను. రాముఁడు పుష్పకముదిగి దానికర్చనలిచ్చి కుబేరు
 వీటికిఁబంపి యెల్లరఁదగిన రీతుల శౌరవించుచు భరతు మంది-
 రంబుఁ బ్రవేశించె.

తరువాత నలువురన్నదమ్ములు తపోవేషములు దీసివైచి
 రాజచిహ్నములు ధరించి దానవ వానరబలంబులఁ గూడుకొని
 షడ్రసోపేతముగ భుజించి యారాత్రిగడపి మఱునాఁడయోధ్య
 పుర ప్రవేశముచేసిరి. వసిష్ఠాను మతంబున శుభముహూర్-

మున భద్రసింహాననమున పట్టభద్రుండై రామభద్రుండు
భూసురులకు దానంబులిచ్చి యర్థుల క్షిప్తార్థంబులిచ్చి విభీషణ
సుగ్రీవాదులఁ బ్రియవచనంబులఁ దనిపి వారివారికేదగిన
కానుకలిచ్చి నిజస్థానంబుల కనిపె. అశ్వమేధ యాగములుచేసి
దివిజులందఱు మెచ్చునట్లు పదునొకండు వేలేండ్లు ధరనేలి
రామరాజ్యమని ప్రజలెల్లరు నేటికిని పొగడ విలసిల్లె.

ఇట్టి శ్రీరామ చంద్రుని గన్నవీరమాత కొసల్యను
మఱచుమానవులు గలరా?.

శ్రీకృష్ణాయనమః.

ప ర శు రా ము ని త ల్లి

పరశు రాముడు.

నారాయణుడు తొల్లి యంబరీషుని రక్షించివచ్చి మునులందఱు చుట్టుగొల్పి శేషశయ్యపైఁ బవ్వళించియుండ మహాత్మా! నీశౌర్యధైర్యాది గుణంబుల వినుతింప మేమెంత వారమని పొగడు మునుల పలుకుల విని గర్వంబుచేఁ గన్న గానక చక్రము, నానిశిత సహస్రముఖంబుల వై రివీరులఁ దును మాడనిచో మీప్రభువుగతి యేమగును? నావేయి ముఖంబు లు వేయిచేతులుగాఁ జేసికొని మీచతుర్బాహుని పొంకమడం చెదఁ జూడుఁ డనెను. అంత నారాయణుండు ఓ! యున్నత ప్రలాపీ! నీవేయిచేతుల నాయొక్క చేతిచే ఖడింపకున్న నన్నీ నామంబున బిలువకుమని శపథముచేసెను.

అంత నారాయణుండు పరశురాముడై చక్రము కార్తవీర్యార్జునుడై జన్మించిరి.

గంగానదీ తీరమున నొక యాశ్రమమందు జమదగ్ని మహాముని నివసించుచుండెను. అతనికి నలుగురు కొడుకులు అందు నాలవవాడు రాముడు, అతనికి చిన్నతనమునం

డియు ధనుర్విద్యయం దానక్తి మెండు. కాన సీశ్వరునిగూర్చి తపముచేసి గండ్రగొడ్డలి బహుమతిగాఁ గొనెను. ఎన్నియాయుధముల నుపయోగించినను గండ్రగొడ్డలి నేమటకుండుటచే నాతనికి పరశురాముడను పేరు సార్థకమయ్యెను.

హైహయవంశమున సుదర్శనాంశమునఁ గృతవీర్యునకు సహస్రకరయుతుండగు కార్తవీర్యార్జునుఁడుదయించెను. అతఁడు తండ్రి తరువాత రాజై చక్కగా రాజ్యపాలన చేయుచు వత్తాత్రేయుని నేవించి యనేకవరములఁ బడసి తనకంటె నధికుఁ డెక్కడను లేడనుగర్వంబున విష్ణువేంగుచుండెను.

లంకాధిపతియగు రావణాసురుఁడు దిగ్విజయముచేయుటకు సర్వసన్నాహములు చేయుచు, కార్తవీర్యార్జునుఁడు రాజుల నందఱిని జయించి మదించి మాహిష్మతీపురమున నున్న వాడని విని యాపని సర్వసామాన్యనిగాఁదలచి కొంతసేన గొని మాహిష్మతీ పురసమీపమందు విడిసి యిట్టదైవమగు శివునిఁ బూజింప రేవానదీగట్టున పూజాద్రవ్యంబులఁగొని పూజించుచుండెను.

రావణుఁడిట్లుండఁ గార్తవీర్యార్జునుఁ డెండవేడిమికేదాళఁ జాలక తనభార్యలతో రేవానదికేగి జలక్రీడలాడ నారంభించెను. అంతఁగార్తవీర్యుఁడు తనవేయికరంబుల సీటికడ్డముగ కట్టనేర్పఱుప నందు స్త్రీలు యధేచ్ఛగ జలక్రీడలాడుచుండిరి. ఇట్లు నిలువఁగట్టిన నీరంతకంత కెక్కువై గట్టులకెగఁబ్రాకిపారలి

రావణుని సమీపించి పూజాద్రవ్యముల వెల్లువపాలుచేసెను. అంతరావణుడు త్రుళ్లిపడిలేచి పూజాద్రవ్యంబులు పాడై పోవఁ గొంతయావలికరిగి వేసవికాల మెట్లీయేఱు పొరలివచ్చినదో కనుగొండని సేవకుల కాజ్ఞయొసఁగ వారు చెట్టునెక్కి చూచుచుండ నంతలో జలక్రీడలు చాలించి స్త్రీలందఱుపాడి వస్త్రములు ధరించుకొన్నతరువాతఁ గార్తవీర్యార్జునుఁడును గట్టునకు పోవనంత నేటిసీరెప్పటివలె దగ్గిపోవ నారంభించెను. ఆసంగతి సేవకులు రావణుని కెఱింగింప నతఁడమిత కోపానలతప్తుండగుచుఁ గార్తవీర్యార్జునునిపై యుద్ధమునకుఁబోయెను. అయిన నా వేయిచేతులవానియెదుట నీపదితలలవానిశక్తు లేవియు పనికిరాక పోయెను. కార్తవీర్యార్జునుఁడు రావణుని బట్టికట్టి పురమునకుఁ గొనిపోయెను.

రావణుఁడేమియుఁజేయలేక సిగ్గుచే తలవాల్చియుండఁ గార్తవీర్యార్జునుఁడు వానిని విడిపించి వానికి బుద్ధిసెప్పింపఁపితా నమిత బలాధ్యుఁడని మిక్కిలి గర్వింపెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు కార్తవీర్యార్జునుఁడు వేటకై యడవికిపోయి యలసి జమదగ్నిముని యాశ్రమమునకువచ్చెను. రాజతిగర్వముచే నిండిన దుర్మార్గుఁడని తెలిసియు నాశ్రమమునకు వచ్చినవారికి నాతిథ్య మొసంగకుండుట పాడిగాదని యమ్మునిపతి రాజనుప్రార్థించి యతనికిని సతనియనుచరులకును కామధేనువుసాయమున సంతృప్తిగ భుజింపఁబెట్టెను. ఆహా! ఇట్టియావు రాజులకుండవలయును గాని మునులకెందుకని రాజు

తనయనుచరులతో నాయావుంబట్టితెండని యుత్తరువుచేసి
తాను పట్టణమునకేగెను.

జమదగ్నియు నాతనిభార్యయు నెన్నివిధముల సలదని
బతిమాలినను వినక అబా! అని యావటచుచుండినను విడు
వక దానినిబంధించి సేవకులు గొనిపోయి రాజునకొప్పజెప్పిరి.

అంత ఫలంబులు, సమిధలు, దర్భలుదెచ్చుటకై పోయిన
పరశురాముఁ డాశ్రమమునకువచ్చి తలిదండ్రుల వలన సంగతి
యిదియనిదెలిసికొని వివిధాయుధములతో గండ్రగొడ్డలిచేతఁ
బట్టుకొని మాహిష్మతీ పురాభిముఖుడై పోయి సగరుప్రవే
శించెను.

అట్లువచ్చిన పరశురాముని గార నీర్యాదునుఁడుచూచి
బాలుఁడు బాలునివలెనుండక రాజులతో జగడమునకువచ్చి
నాఁడు గనుక మనకింక పాపములేదు. మీరుయుద్ధమునకు
సన్నద్ధులుగండని యుత్తరువుసేయ పదియేడక్షోహిణులసేన
పరశురాము నెదిరించె.

అంతపరశురాముఁడు చక్కగ వస్త్రము నెగఁగట్టి
జందెము సవరించుకొని చెట్లఁగొట్టెడు కృషీవలునివలె పాదం
బులు నటకుచు, నరటికంబముల దెగఁగొట్టుతోట వానివలె
మధ్యంబుల ద్రుంచుచు తాటికాయలరాల్చువానివలె శిరంబు
ల డుల్లనేయుచు మృగమాంసంబు వండుటకై నటకెడు కటిక

వానివలె నవయవములఁ గొందికొంది వైచుచు సేనల సంప
వానలోముంచి రూపుమాపెను.

మేలు! ఈ బ్రాహ్మణుఁడొక్కఁడే యింతసైన్యమును
నేలఁగూల్చెను. నేనేవీని నడగింప శక్తిగలవాఁడనని కార్త
వీర్యుఁడొక యైదునూఱుచేతుల ధనురాది సాధనంబుల ధరించి
వేటొక యేనూట గుణధ్వనుల్ నిగుడఁజేయుచు యుద్ధము
నకుఁదొడఁగెను. పరశురాముఁ డంతట నొక్కబాణముచే
రాజుయొక్క కోదండము లన్నిటిని విఱుగఁగొట్టెను. వాఁడంతట
నూరకపోక వేయిచేతులతో వేయివృక్షములపెల్లగించి రాము
నిపై వేయ పరశురాముఁడంత తన కుతారముచే వానివేయి
చేతులను నఱకెను. చేతులన్నియు నఱకుటచే గిరిశిఖరమువలె
వానిశిరమొక్కటినిలువ మరల దానిని తనపరశువుచే తెగఁ
గొట్టెను.

తండ్రి చనిపోగా కార్తవీర్యార్జునుని కొడుకులు ఁది
వేవురు పరశురామునికి భయపడి పాటిపోయిరి. తరువాత రా
ముఁడు తనయావును దూడను తోలుకొని యాశ్రమమునకు
వచ్చి తండ్రికి నమస్కరించి జరిగిన సంగతి విన్నవించెను.

జమదగ్ని:—నాయనా! ఎంతపనిచేసితివి! రాజు నెవ
రైనఁ జంపుదురా? రాజులేని రాజ్య మరాజకమగునుగదా?

రాము:—మనయావును దొంగిలించుటేగాక యావు
నిమ్మనిన నన్నుఁజంపుట కఁతదురాదగునే?

జమదగ్ని:—అవును; రాజులప్పుచేసినను మనమోర్వ వలయును. మనమోర్వకున్న జపతపము లేయేట గలుపుటకు? నీవింక నీపాపముపోవ బదులాడక తీర్థయాత్రచేయుము. అని చెప్పగా నతఁడొకయేఁడు తీర్థయాత్రచేసి వచ్చెను.

అంత నొకనాఁడు నీటికొరకు రేణుకాదేవి గంగలోనికిఁ బోయి ప్రవాహమధ్యమున నచ్చరలతో జలక్రీడలాడు జిత్ర రథుఁడను గంధర్వరాజును వచ్చినపని మఱచి చేతనుండు బిందె ను గట్టిన నుంచి చూచుచుండెను.

తరువాతఁ గొంతసేపటికి తెలివిరాగా హామమువేళ తప్పినది భర్తయేమనునో యనెడి భయముచే నీటిచే బిందె నింపుకొని వేవేగ చనుదెంచెను.

భార్యయాలస్య కారణమెఱిగి జమదగ్ని కొడుకులఁ బిలిచి తల్లిని చంప నుత్తరు వొసఁగెను. అయిన నామువ్వురు కొడుకులు తల్లిని చంపుట పాపంబని చంపకుండిరి. అంత రాముని బిలిచి యన్నలఁ దల్లిని నందఱిఁ జంప నుత్తరు వొసఁగెను. పరశురాముఁడు తండ్రియాజ్ఞ తలఁదాల్చి యందఱ నొకనిమిషమున నఱకివైచెను. అంతఁ దండ్రి సంతసించి రామునితో నీకేమి పరముకావలయునో కోరుమన, నాకన్నలు తల్లియుఁ గావలయునని రాముఁడడిగెను. ఇచ్చితి నన వారలు క్రమ్మఱ జీవించిరి. అది యెఱిగియే పరశురాముఁడవిధమునఁజేసె.

ఇట్లు కొంత కాలముకాగా కార్తవీర్యార్జునుని పుత్రులు సదివేలమంది పరశురామునికి భయపడి పాటిపోయినను వారి మనముల యందలి క్రోధాగ్ని యాటనందున సమయము వేచియుండి పరశురాముఁ డన్నలతో సమిధలకేగిన సమయము గని హోమాలయమందు నర్వేశ్వరు నారాధించుచున్న జమ దగ్గిని రేణుకాదేవి యడ్డమేతెంచినను విడువక తలనఱికికొని పోయిరి. తండ్రిని జంపిన వైరంబుచే రాజకుమారులు మీ తండ్రిని జంపిరి రామా! రమ్మ! రాజులను దండించుటకు! అని (మూఁడేడులు) ఇరువది యొకమాటు రేణుక తొమ్ము గొట్టు కొనియటచెను.

తరువాత రాముఁడువచ్చి అమ్మా! దుఃఖంపకుము అన్న లారా! యూఱడిల్లుఁడు. నేనిదేపోయి యాక్షత్రయాధములఁ జంపి నాతండి శిరంబుఁ దెచ్చెదనని చేత గండగొడ్డలి గొని హైహయపురముఁజొచ్చి కార్తవీర్యార్జునుని పుత్రుల తలలు నఱికి కొండలవలె బ్రోగుచేసెను. రక్తము సెలయేలులై పాట శమంత పంచకంబను తొమ్మిది మడుగులు చేసి తండ్రిశిరంబు దెచ్చి దేహముతోఁగూర్చి తండ్రికి నగ్నిసంస్కారముచేసి శమంత పంచకములోని రక్తముచే పితృతర్పణముచేసి క్రోధ ముచల్లాలుటచే దపోవనమునకుఁ బోయెను.

ఇట్లు పరశురాముఁడు తపముచేసికొనుచుండ విశ్వాత్రుని మనుమఁడగు పరావసు వనురాజు దుర్నితిపరుడై

గర్వాతికేకమున తపంబు చేసికొనుచుండు పరశురామునితోఁ గయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్యచుండెను.

ఒకనాఁ డతఁడనుచరులతో పరశురాముఁడు తపముచేయుచుండు స్థలమున కరిగి యితఁడేనా పరశురాముఁడు! ఎవరో కొందఱు పనికి మాలిన హైహయరాజకుమారుల వధించి జగత్తంతయు నరాజకంబు గావించితి నని ప్రగల్భములు పల్కిన వాఁడీతఁడేనా! నిజమౌగ నట్టివాఁడైన నిష్పడేల యిచట ముక్కుమూసికొని యుండుట! తపస్సను నెపంబున కన్నులు మూయుచుఁ దెలుచుచు రాజులకు నెఱచియేగదా యిచట నుండుట! అని పరావసువు పల్కుపల్కులకు పరశురాముఁడు కనులువిచ్చి తనకు వందనంబు లాచరింపక మోటువానివలె నిలిచియుండు పరావసువునుజూచి “రాజా! దుర్నీతి పరుఁడవైనన్ని ట్లనఁదగునా? బ్రతుకఁదలచితివేని వచ్చినదారిన సొమ్ము.” అనె.

పరావసువు:—న్యర్థపు బ్రాహ్మణుఁడా! వట్టిప్రతిజ్ఞలు పలుకకుండిన నీకీ ననమధ్యమున దాఁగవలసిన పనిలేదుగదా?

పరశు:—ఏమీ! నేను నట్టిమాటలాడి నీవంటి క్షత్రియవీరుల కడలి యీవనమధ్యమున దాఁగితివా? బదులాడక పోకుంటివేని నాపరశువునకు బలియిచ్చెద.

పరా:—ఆహా! నీవంటి వీరుఁడలిగిన నాబ్రతుకువట్టిదే!

నీకొక్కనికేకాదు పరశు వుండుట. అడవులలో గట్టెలు కొట్టుకొని జీవించు బోయవారికందటికీని గలదు. మాటిమాటి కేల పరశువు పరశునని బెదరింపఁ జూచెదవు! మేము క్షత్రియులము!

మూర్ఖచిత్తా! నీ పొగరడగించెద నుండుమని పరశురాముడులేచి గంగగొడ్డలి చేతఁబట్టుకొని దుముక నిరువురికిఁ గొంత పెనగులాట జరిగెను. తుదకు పరావసువు చచ్చెను. అంత మరల కోపముడుగ కుండుటచే భూమి నక్షత్రము చేయుటకై రాముఁ డిరువదొక్కమాటులుభూప్రదిక్షణముచేసి వెదకివెదకి గర్భంబుననున్న రాచపిండమును సహితము నధించి యెప్పటివలె మరలఁ దపమున కరిగెను.

ఆసమయమున గంగాదేవి తనకుమారుడగు భీష్మునకు నస్త్రవిద్య నేర్పమని విడువఁ బరశురాముడతనికి విద్యపరి పూర్తిచేసి పంపెను.

పరశురాముఁ డిట్లు రాజులనందటిని చంపుటచేత దేశమ రాజకమయ్యెను. అందువలన నన్ని ధర్మములు తాఱుమాఱులై పాపభారముచే భూమి క్రుంగ మొదలిడెను. అపుడు కశ్యప మహాముని పుణ్యబలముచే పాతాళమున క్రుంగకుండ భూమిని తన యూరువులచే నెత్తి నందున భూదేవికి కాశ్యపియనియు, ఉర్వియనియు పేరులు కలిగెను,

అంత కశ్యపముని పరశురామునియొద్దకుఁజని సమయోచితముగ పూజలఁబడసి పరశురామా ! క్షత్రియుల నందఱఁజంపి దేశమంతయు స్వాధీనపఱచుకొంటివి. అయిన నీవిప్పుడశ్వమేధయాగముచేసిధన్యుఁడవు గమ్మన పరశురాముఁ డశ్వమేధ యాగముచేసి భూమినంతయు కశ్యపునకు దానమిచ్చి సరస్వతీయం దవబృథ స్నానముచేసి కిల్మష హరుఁడాయెను.

నిలువేదయైన ద్రోణుఁడప్పుడు యాచ్ఛార్థ మరుదేరఁగా, పరశురాముఁడు విప్రోత్తమా! ఇప్పుడే నాకున్న సర్వమును బ్రాహ్మణుల కిచ్చితిని. ఇంకనాయొద్దనున్నది యస్త్రవిద్యయే! వలసియున్న దాని నీకు సమగ్రముగ నేర్పెద నన ద్రోణుఁడట్లే యని నేర్చుకొనివెడలెను.

అశ్వమేధయాగము పూర్తియైన తరువాత పరశురాముని కింకను క్షత్రియులపైఁగల రోషమును గ్రహించిన కశ్యపుఁడు పరశురామునితో భూమినంతయు నాకు దారఁబోసితివి గనుక నీవిచటనుండక దక్షిణసముద్రతీరమునకు పొమ్మనెను.

పరశురాముఁడు దేశమంతయు దానమొనఁగి దక్షిణ తీరమునకుఁబోయిన పిదపఁ గశ్యపుఁడు పరశురామునిచేఁజావక మిగిలిన రాజుల కందఱికి రాజ్యము పంచిపెట్టెను.

ఇట్లుకొన్ని శతాబ్దములు గడవ నయోధ్యా ధీశుఁడగు దశరథుఁడు తన కొడుకులగు రామలక్ష్మణభరత శత్రుఘ్ను

లకు వివాహముచేయించి పిలుచుకొనివచ్చునపుడు భుజమున నమ్ములపొదియు నొకచేత గండ్రగొడ్డలియు ధరించిన భార్గవ రాముడు వారి కెదురయ్యెను.

అట్లు పరశురాముని జూడఁగనే దశరథునికి పై ప్రాణములు పై కెగసిపోయెను. అయిన నెట్లైన వేడుకొని రాముని కాపాడుకొనఁదలంచి రాముని కడ్డముగ నిలఁబడి దశరథుఁడు భర్గవ రాముని స్తుతించుచుండ దశరథుని లక్ష్మ్యపటపకయతఁడు రాముని వంకఁదిరిగి నీవు క్షత్రియుఁడవా? పైగా రాముఁడని పేరుపెట్టుకొంటివా? నాగురువగు శివునివిల్లు విఱచితివా? అదిచాల ప్రాతదగుటచే త్రుప్సపట్టియుండినందున దానిని విఱచి విఱచివీగుచున్నావు. ఇదిగో నీకు బలముండిన నీ విష్ణు చాపమును విఱువుము. విఱచితివేని నీ వొక మగవాఁడవని నీ తో యుద్ధమునకుఁబూనెదను. అనఁగారాముఁడు భర్గవరాముని చేతి ధనువును గైకొని యెక్కుపెట్టెను. భర్గవరాముని చేతి చాపమును గైకొనునప్పుడే యాతని తేజము రామునియందుఁ బ్రవేశింప పరశురాముఁడు తేజో హీనుఁడయ్యెను.

అంతనెక్కుపెట్టి సంధించిన బాణముతో రాముఁడు పరశురాముని పాదములఁగొట్టెద ననగా పాదములఁగొట్టిన నేను తిరుగుట కష్టమగును కనుక నా పుణ్యలోకముల దారి నరికట్టు మనెను. అట్లేచేసి రాముఁడయోధ్యఁజేరెను. పరశురాముఁడు మహేంద్రవర్షతముఁజేరెను. అచటనతఁడింకను తపమాచరించుచున్నాఁడు.

మహేంద్ర పర్వతమందుఁదపమాచరించుచున్న పరశు రాముఁడొకనాఁడు హోత్రవాహనుని యాశ్రమమునకుఁబో యెను. చిన్ననాటిన్నే హితులు గనుక వారు కొంతసే పిష్టా గోష్ఠినుండిరి. అప్పుడొకకన్య యంబయనునది పరశురాముని యొద్దకువచ్చి కన్నులనీరుగాఱినేడ్చుచు స్వయంవరాలంకృత యగు నన్న భీష్ముఁడెత్తుకొనిపోయెను. సాశ్వవిభుని వరించితి నన తిరిగిపంపివేసెను. భీష్ముఁడెత్తుకొనిపోయెను గనుక నేను వివాహమాడనని సాశ్వవిభుఁడు నాతోఁజెప్పెను. మరల నేను భీష్మునొద్దకుపోవ, నీవు సాశ్వవిభునివరించితివి గనుక నాతమ్ముఁ డొప్పుకొనఁ డనెను. ఇట్లుభయ భ్రష్టత్వము నొంది యిచట తపమాచరించి నాకసిఁదీర్చుకొన వచ్చినగానను. మిమ్ముగని పెద్దలు గనుక నాకుపాయము బోధింతురని తలఁచి మిమ్ము వేఁడు చున్నా ననెను.

పరశురాముఁడంతయు విచారించి యంబ నోదార్చి భీష్ముఁడు నామాట నాదరించును. లేనియెడల వానిని నేను దండించెదనని చెప్పి కురుక్షేత్రమునకుఁబోయి భీష్ముని రప్పించి సంగతు లెఱింగెంచెను.

భీష్ముఁడు, అంబచెప్పినవిధమంతయు నొప్పుకొని నా తమ్ముఁడొప్పుకొననందున నామెను త్రిప్పి పంపవలసివచ్చినదని యు, నింక నేనేదియుఁజేయుటకు నీలులేదనియుఁజెప్పెను. అంత పరశురాముఁడాగ్రహించి యుద్ధమునకు నిలున భీష్ముఁ

డును తల్లియానతెఁగొని యుద్ధమునకుఁ బూనెను. ఇరు వాగుల వారికిఁ భూరముగ యుద్ధము జరిగెను. అందు పరశురాముఁడొడను. అంతనతఁడు భీష్మునాదరించి యంబతోఁదానేదియుఁ జేయలేమింజెప్పిపంపి తాను మహేంద్రపర్వతమునకుఁ దప మాచరింపఁబోయెను.

దుర్యోధనునిఁప్రియసఖుడైన కర్ణుడు ద్రోణాచార్యుని యొద్ద నర్జునునితో సమానమైన యశ్రువిద్య సంపాదించి మతియు నెక్కువ విద్యసంపాదించనలయునను నాసతోఁ జని, తాను క్షత్రియుఁడనిచెప్పిన పరశురాముఁడు విద్యనేర్పఁడని, బ్రాహ్మణుఁ డని బొంకెను. పరశురాముఁడు సంతోషముతో విద్యనేర్పుచుండెను. అంత నింద్రుఁ డర్జునునికన్న మిన్నయగుచున్న కర్ణుని జూచి సహింపక యొకనాఁడు శిష్యుని తొడలపై తలనిడి పరశురాముఁడు నిద్రించుచుండ నిదియే సమయమని తానొకపురుగై కర్ణుని తొడ తొలువమొదలిడెను. గురువునకు నిద్రాభంగమగునని కర్ణుఁడోర్చియుండ రక్తప్రవాహముచే గుడ్డలన్నియుఁ దడిసిపోయెను. అంత పరశురాముఁడు మేల్కొని రక్తకారణమరసి నీవునిజముగ బ్రాహ్మణుఁడవా? అని గద్దించియడుగఁ గాదని కర్ణుఁడొప్పుకొని క్షమింపుమనెను. నీవు నన్ను మోసగించి విద్య సంపాదించితివి. ఆవిద్య నీ కాపదసమయమున పనికిరాకపోవునుగాక యని పరశురాముఁడు శపించి తపస్సుచేయఁబోయెను.

ఇట్టి శాప చాప శక్తిచే ప్రసిద్ధుఁడయిన పరశురాముని గన్న తల్లి కృతార్థురాలై వన్నెకెక్కెగదా!

శ్రీకృష్ణాయనమః

భీమునితల్లి

భీముడు.

పంచపాండవుల చరిత్రను తెలుపునది మహాభారతము. పాండవులలో మిగుల బలశాలి, మల్లయుద్ధమున సాటిలేని మేటి, రెండవవాడగు భీముడు. భీముడు పుట్టిన పదనదిన మున దేవతలకు మ్రొక్కుటకై పాండుభూపతియు, కుంతీ మహాదేవియు వెళ్లిరి. అప్పుడకస్మాత్తుగ నొకపులిపై బడ నుంకింపగా పాండుభూపతి దాని నొక్కకోలఁ గూలనేసెను. ఆశార్దూలమును గని మూర్ఛితయైన కుంతి, బిడ్డను చేయిజూచి విడువఁగా నాబిడ్డ క్రింద పడుటచే రాళ్లు చూర్ణంబయ్యెనట!

పాండుభూపతి చనిపోయిన తరువాత పంచపాండవుల లో కుంతీదేవి ధృతరాష్ట్రునియొద్ద నుండవలసివచ్చెను. ధృతరాష్ట్రుని కుమారులైన దుర్యోధనాదులును, పాండు కుమారులును గలిసి యాడుచుండునపుడు భీముడనిన తక్కినవారు గడగడ లాడుచుండెడివారు. పరుగుపందెము వేసినపుడు వారొక్కొక్కరినెత్తుకొని పరుగిడునపుడు భీముడు పదుగురనెత్తుకొని యనాయాసముగఁ బరుగెత్తుచుండును. కున్నీపందెమున పదుగు రెదిరించినను లక్ష్యపెట్టక పడఁద్రోయువాడు. జల

క్రీడలాడ గంగానదికివెళ్లినపుడు దుర్యోధనాదుల నీటముంచి తిప్పలుపెట్టుచుండెడివాడు. కొందఱు చెట్టునెక్కి మామిడి పండ్లను గోయుచుండిన భీముడచటికి నెమ్మదిగ వెళ్లి చెట్టును బట్టుకొని యల్లలనాడింప మామిడి కాయలతో బాటు బాలురును నేలఁగూలుదురు. ఇట్లు భీముడు దుర్యోధనాదులఁ దన కొంటెపనులచేత బీడించుచుండినను, వారలకెప్పుడును హాని చేయఁదలపెట్టినవాడు గాఁడు. బాల్యచాపల్యమున నట్లు చేయుచుండెను.

ఏవిషయమందును భీమునితో సరిగా తూఁగలేకుండుట చే దుర్యోధనాదులకు భీమునియం దసూయజనించెను. భీముని గడతేర్పవలయునని, మాయోపాయము లెన్నియో చేయసాగిరి. ఒకనాఁడు భీముడందఱతోను గుస్తీపట్టియలసి నిద్రించుచుండఁ గాలునేతులుగట్టి నీటఁద్రోయించిరి. నీటఁబడిన వెంటనే మెలఁకువరాగా భీముఁడొక్కనీల్లు నీల్లగ నా కట్లన్నియుఁ దెగిపోయెను. భీముఁడీదుకొని గట్టుచేరెను. మఱియొక మాఱు భీముఁడొడలు మఱచి నిద్రించుచుండ సారథిచే కోడెనాగుఁబాములచేఁ గఱపించిరి. కాని యాతని వజ్రదేహమున కాటుదిగి విషమెక్కినదిగాదు. భీముడు మేల్కొంచి పాముల నన్నిటిని చీమలవలె నేలపై రాచించెను. ఇంకొక మాఱున్న ముఱో విషముకలిపి పెట్టించిరి. భీముఁడావిషమును జీర్తించుకొనెను.

ఇందువలన భీమసేనుడు మొండిప్రాణము గలవాడని యంతకంటెను దారుణమైన విషప్రయోగము చేయఁదలఁచి యుపాయమాలోచించి, అందఱునుకలిసి వనవిహారార్థము గంగానదీతీరోద్యాన వనమునకుఁ బోదమని నిశ్చయించి మంచి వంట వారిని నిర్ణయించి కొన్ని భక్ష్యములయందు కాలకూట విషమునుంచి తయారుగానించిరి. తరువాత నందఱు గలిసి జలక్రీడ లాడుటకుముందు దుర్యోధనుఁడు మిగులప్రేమగలవానివలె భీమునినోట విషభక్ష్యములఁదులుమ నమాయికుండగుభీముఁడు వానిని మ్రింగెను.

చిటుదిండియైన తరువాత రాజకుమారులందఱు గంగానదిలో జలక్రీడలాడమొదలిడిరి. భీముఁడువారిని నీటిలో నాడించి ముంచి తిప్పలుపెట్టెను. ఎన్నివిధముల మాయోపాయములుచేసినను చానకుండుటచే దుర్యోధనునికి పాండవులపై పుట్టిన యీర్ష్యాబీజము మొలకలెత్తి పుష్పించి యెల్లడల వ్యాపింపమొదలిడెను. ఏ విధముచేతనైన పాండవుల హత మొనర్ప కృత నిశ్చయఁడయ్యెను.

ధృతరాష్ట్రుఁడు బాలురకందఱకు ధనుర్విద్య చెప్పింపఁదలఁచి ద్రోణాచార్యులయొద్దవిడిచెను. కొంతకాలంబునకు వారందఱు చక్కగా నేర్చుకొనిరి. కుమారులవిద్య పరీక్షింపఁదలఁచిరంగస్థల మేర్పాటుగావింపఁబడెను. జనులందఱుచేరి జరుగఁబోవు పండెములఁజూచుటకు ముచ్చటపడుచుండిరి.

వారి వాగికి తగిన వారితో వారు వారు భుజబలములఁజూపుచుండిరి. అంత భీముడును దుర్యోధనుఁడును గదాయుధము నకుఁబూనిరి. చూపఱులు గొందఱు దుర్యోధనుని, కొందఱు భీముని బొగడుచుండుటచేత క్రోధము పెరుగు నను భయమున ద్రోణుఁడశ్వత్థామను బంపి వారి నివారించెను.

మాయోపాయములతో హతముసేయ వారణావతంబున లక్కయిల్లు కట్టింపఁబడెను. ఆగృహమున పాండవులు నివసించుటకుఁబంపఁబడిరి. ధర్మరాజాయితీనిజూచి తప్పక మాయ గృహమనియు దీని వలన నగ్నిభయము తప్పదనియు భీముని కెఱింగించెను. వారు దీనినికట్టించిన పురోచనుని దీనియందుంచి కాల్చి వెళ్లుదమని నిశ్చయించి యేమియు నెఱుఁగని యట్లు పగలువేటాడుచు రాత్రులం దాయుధహస్తై పురోచనుని వంచించిమెలఁగుచుండిరి. విదురుని పంపున ఖనకుఁడను వాఁడు లక్కయిల్లు వెలువడ బలముత్రవ్వ దుర్యోధనుని దుర్మంత్రఫలము కృష్ణ చతుర్దశి రాత్రికని యెఱింగించెను.

ఆకృష్ణచతుర్దశినాఁడు కుంతీదేవి యారఁగల పుణ్యాంగ నల కందఱు నిష్టాన్న సంతృప్తులఁజేసి దేవతలఁబూజించెను. పురోచనుని పంపున నొకదనుజకాంత తనయయిదుగురు కొడుకులతో వనమునుండి ఫల పుష్పములఁగొనియిచ్చుచు నచట జరుగు పనుల పురోచనునికి తెలియపఱచు చుండినది. అది నాటి రాత్రి తప్పఁ ద్రాగి కొడుకులతో నాయింటిలోనే నిదురించెను.

అర్ధరాత్రమున భీముడు పురోచనునికంటె ముందుగాలేచి
వాని శయనాగారమునకు ముందు నిప్పంటించి యన్నదమ్ములఁ
దల్లిని నెత్తికొని బిలద్వారము మూలమున బయటఁబడెను.
ఆరాత్రి చిమ్మచీ కటిగా నుండుటచేతను నిద్రాసమయ మగుట
చేతను నడచుచు నటవలేక తడఁబడుచున్న తల్లిని నన్నదమ్ము
లను పై నెక్కించుకొని మరల భీముడు తాళ్లు అప్పలు ముండ్లు
గండ్లు వంకలు శౌంకలు లెక్కపెట్టక నడచుటచే నడుగులక్రిందఁ
బడినవన్నియు నలిగి నేల దిమ్మినచేసినట్లు సమ మయ్యెను.
అట్లునడచి యొకనటవృక్షము క్రింద వారిని విశ్రమింపఁజేసి తా
ను కావలి యుండెను. ఇంత భుజబలముండియు ధర్మరాజు విరో
ధమునకు సమ్మతించుకుండుట చేతఁగదా యింతకష్టమని యో
చించుచుండెను.

భీముడిట్లు విచారపడుచుండగా నా యరణ్యనాయకుఁ
డైన హిడింబునకు మనుష్యవాసన వచ్చెను. ఆహా! ఇదియేటి
వాసన! ప్రతిదినము మృగమాంసముదిని చవిచెడియున్న నా
నోటికివేళ విందు చిక్కినదని యనుకొనుచుఁ జెట్టునెక్కి పాండ
వులఁగాంచి ఆహా! నాభాగ్యమే భాగ్యము! నేటి కెట్టియాహార
ము చిక్కినది! వీరింకెట్లు తప్పించుకొనిపోదురు! వంటింటి
కుందేళ్లవంటి వారైరి. అని సంతోషించుచు తనచెల్లెలగు
హిడింబనుబంపి వారినిచంపి తనకు నండిపెట్ట నాజ్ఞాపించెను.

హిడింబయు చప్పుడుగాక యరుదెంచి చెట్టు క్రిందఁ

గూర్చుండి యాలోచనా మగ్నుడై న భీమునిసూచి మోహించి కామరూపిణి గనుక చక్కని స్త్రీ రూపము ధరించి భీమసేనుని సమీపించెను.

భీమ:—నీవెవ్వరిదానవు? ఎందుండి యిందువచ్చితివి? అర్థ రాత్రమున వచ్చుటకుఁ గతంబేమి?

హిడి:—నేనీవనాధికారియైన హిడింబుడను రాక్షసుని చెల్లెలిని. మాయన్న యానతిచే మిమ్మందఱను చంపి వండుటకై వచ్చితిని. అయిన నిన్ను చూడగనే నా మనంబున పతిగా వరించితిఁ గనుక నన్ను వివాహ మాడుము.

భీమ:—ఇదిగో నిద్రించుచున్న యీతఁడు మాయన్న. అతనికి వివాహము కాకమునుపు నేనాడను. మఱియు నీవు రాక్షసకాంతవు. నేను మనుష్యుడను. నీకు నాకు నెక్కడి సంబంధము?

హిడి:—ప్రభూ! నిన్నే నేను నలచితిని. నన్ను నీవు వివాహమాడిన సరి; లేకున్న ప్రాణత్యాగము చేసికొనెదను. వారల నండుటనులేవుము. మాయన్న రాకమునుపు మిమ్మెచటి కై నఁగొనిపోయెదను.

భీమ:—నీయన్నకు వెఱచి, సుఖముగా నిద్రించుచున్న నాయన్న దమ్ములను తల్లిని లేపు మనుచున్నావా! సురాసురులు వచ్చినను నేశెదిరించఁగలను. నీవు వచ్చినదారినిపొమ్ము.

ఇట్లు హిడింబ వచ్చినపని మఱచి భీమునితో మాట
లాడుచుండ హిడింబాసురుడు తనచెల్లె లింకను మరలి
రాకుండుటచే కోపముతో పండ్లు పట పటఁగొఱుకుచు భీముని
హిడింబను చంపవచ్చుచుండెను.

అప్పుడు హిడింబ తన యన్న తన్ను సహితము
చంపునని భీముని మఱుగుఁజొచ్చెను. భీముడంత జడియకు
మని యామెనోదార్చి హిడింబాసురుని గుక్కసీడ్చుకొని
పోయినట్లు కొంతదూర మీడ్చుకొనిపోయి చంపెను. ఆ రాక్ష
సుని బొబ్బల కులికిపడి సోదరులును తల్లియును మేల్కొని
యన్నియుఁజూచి యాశ్చర్యపడిరి. తల్లి యనుమతిపై హిడిం
బను భీమసేనుడు పెండ్లియాడెను. తరువాత వారి కొక
కుమారుఁ డుదయింప వానికి ఘటోత్కచుడను నామమిడిరి.
తలచినపుడువచ్చి సాయముచేయుదునని చెప్పియందఱకు
నమస్కరించి తల్లితో ఘటోత్కచుఁ డుత్తరాభిముఖుడై
చనెను.

మఱికొంత కాలమునకు వారు దేశదేశములు దిరుగుచు
నేకచక్రంబను సగ్రహారముఁజేరి బ్రాహ్మణ వేషధరులై యిం
టింటికి వెళ్లి మాధుకరమెత్తి తల్లియొద్దనీయఁగా నామె దానిని
రెండు సమభాగములుచేసి యొకటి భీమునకిచ్చి రెండవ సగము
సలుపురు నొడుకులతో తాను భుజింపుచుండెను. వారు భిక్ష
కై యింటింటికి వెళ్లునపుడు రవితేజులైన వీరిని రాజ్యమేల
నీక యెందుకిట్లు బ్రహ్మ భిక్షుకులఁజేసెనని యనని వారులేరు.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు వారువిడిసిన బ్రాహ్మణగృహమున రోదన ధ్వనులు వెలువడ కుంటిదేవి విని పాపము! పీరింట మనమిన్నిరోజులు తలఁదాచుకొనఁగలిగితిమి. ఎందుచేతనో యిట్టి యార్తనాదము? దీనిని దెలిసికొని చేతనైనంత ప్రత్యుపకారము సేయవలయుననిచెప్ప, భీముఁడు తల్లీ! అది యేదియో తెలిసికొమ్ము. ఎంతకష్టమైనను నేను తీర్చెదననిచెప్ప, కుంతి యింటిలోనికరిగి సమయమరసి కారణమడుగ నాగృహస్థు, అమ్మా! నేనేమనిచెప్పుదును. ఇచటి కామడ దూరమున బకుండను రాక్షసుఁడుగలఁడు. వాఁడీ యూరికివచ్చి స్త్రీలని పురుషులని బాలురని బాలికలని వృద్ధులని భేదము లేక యందఱినిచంపి నాశము చేయుచున్నందున మేమందఱము గలిసి వానికొక నియమమేర్పఱచితిమి. అదేదనగా ఇలువరుసను ప్రతిదిన మొక మానిసి రెండెనుబోతులతో నొకబండఁ డన్నమును వాఁడున్న చోటునకే పంపునట్లు నిర్ణయము. మాకీరోజున ఇలువరుసవచ్చినది. నాభార్యనుపంపనా? నాముద్దులకూఁతును బంపనా? నాచిన్ని కుమారుని బంపనా! నేనువెళ్లనా? యని దుఃఖించుచున్నామని చెప్పెను.

అంత కుంటిదేవి, దీనికింత సంతాపమేల? నీ కొక్కఁడే కొడుకు. మఱియు వాఁడు కడుచిన్నవాఁడు. నా కేపురుగలరు. వారిలో నొక్కఁడు బలి గొనిపోఁగలడు. అనగా బ్రాహ్మణుఁడు హరిహరీ! యని చెవులు మూసికొని యతిధియైవచ్చిన వారిని జంపుటకుఁ బంపుటా? ఆదోషమెట్లు తీటుట. అనఁగా

కుంతీదేవి నేనదియోజించక చెప్పినదానను గాను. ఆరాక్షసుని గొలువంగల కుమారుడు నాకుంగలడు. లేకున్న నూర్ధురు కొడుకులున్నను తల్లికిభారముగాదు. ఇదివఱకెంగఱో రాక్షసు లాతనిచే జంపఁబడిరి. మహాబల పరాక్రముడు. మంత్రసిద్ధుడు. అనిభీమునికి వారినిజూపి యీబ్రాహ్మణు నాపద దీర్చి నా మాట కాపాడు మనఁగా నతఁడమితోత్సాహముతో నుండెను.

ధర్మరాజులు భీక్షకు వెల్లినవారువచ్చి మిగుల సంతోషముతో నున్న భీమునిజూచి కారణమడుగ తల్లి వివరించెను. అప్పుడు ధర్మరాజు అమ్మా! ఏమిసాహసము చేసితివి? ఒకరికొఱకు తనబిడ్డల జంపుకొను వారుగలరా? భీమునివలన గదా లక్కయింటిని దాటఁగలిగితిమి. హిడింబాసురుని బారి బడక తక్కితిమి. ఇతనివలనఁగదా ధార్తరాష్ట్రములు రేయింబవట్లు నిద్రలేక కుందుచున్నారు. అట్టితమ్ముని రాక్షసుని కాహారముగ నిచ్చుట కెట్లు మనసొప్పెను?

అన కుంతీదేవి కుమారా! నేను భీమునిశక్తి నెఱుంగక చేసినదానను గాను. భీముడుపుట్టిన పదవనాఁడు కొండపైఁ బడగా పడినచోట రాళ్లు చూర్ణంబై నవి. వజ్రకాయుడు. శ్రమలేక రాక్షసునిజంపి పరమోప కారులైన యీబ్రాహ్మణులకేగాక చుట్టు పక్కముల కెంతయు నుపకారము చేయఁదగును. అనిచెప్ప కుంతీదేవి కారుణ్యబుద్ధికి ధర్మజుడు మెచ్చి సమ్మతించెను.

అంతవారు భీమసేనునికి కావలసిన పిండి వంటలు పెరుగు కడవలు నేతికడవలతో సంతృప్తిగ భుజింపఁజెట్టిరి. భక్ష్యాన్నములతో పరిపూర్ణమైన శకటమునకు దున్నలఁగూర్చి యాయ భీముఁడెక్కి దక్షిణాభిముఖుఁడైచనెను. బకుఁడున్న చోటికి కొంతదూరముననే దుర్గంధమున కేవగించి బండినాపి యారక్కసుని బిలుచుచు వాఁడు పచ్చునంతవఱ కూరకుండనేల యని కాలుచేతులు గడుగుకొని యాచమనముచేసి తనవీపు బకుని వై పుద్రిప్పికూర్చుండి యాయన్నమును గుమ్మడికాయలంత ముద్దలుచేసి తినమొదలిడెను.

అంతబకాసురుఁడు ప్రొద్దెక్కుటచే మిగులకోపముతో భీముఁడున్నచోటికి వచ్చి నాయన్నమేల తినెదవురా యని నొక గ్రద్దుగ్రద్దెను. వచ్చినరాక్షసునిఁ జూచి జడియక మాతాడక కొట్టినందులకు కలఁగక తినుచున్న భీముని సామాన్యఁడు గాఁడని తలఁచి బకుఁడు సమీపమందున్న వృక్షముపెఱికి తెచ్చునంతలో నతఁడును శకటమందున్న యాహారమును ముగించి మనుష్యమాంసముచే క్రొవ్విస నీక్రోవ్వు నిదిగో క్రక్కించెద నని యుద్ధమునకు నిలిచెను. సమీపవృక్ష సముదాయ మంతయు సమయువఱకు వృక్షములతో యుద్ధముచేసి తరువాత మల్లయుద్ధమునకు తలపడిరి. కొంతసేపు పెనఁగి చివఱకు భీముఁడు బకాసురుని జంపెను. ప్రాణములు పోవునపుడు వాఁడఱచిన యఱపులకు వానిబంధువులు వచ్చిరి. వారి కందఱికి భీముఁడు బుద్ధిచెప్పి బకుని కళ్ళేబర మీడ్చితెచ్చి

నగరద్వార సమీపమునవేసి నగరవాసుల కందఱకుచూపించెను. వారందఱ తా శవముఁగాంచి ముదమంది భీమసేనుని మనుష్య మాత్రునిగ నెంచరైరి. అన్న దమ్ములును తల్లియునాశీర్వదించిరి.

తరువాతఁ కొంతకాలమునకు పాండవులు పాంచాల మునకేగి మత్స్యయంత్రముగొట్టి ద్రౌపదిని వివాహమాడి ద్రుపదరాజునొద్ద సుఖముగనుండిరి. అప్పుడు దుర్యోధనుఁడు, ద్రుపదరాజు మిక్కిలి బలశాలి. అతని కుమారుఁడమిత బల పరాక్రముఁడు. వీరికిపాండవు లయిదుగు రల్లుండ్రు. వీరిమిత్రు లు కృష్ణబలరాములు. వీరందఱకమైన మనగతియేమని విచారించి వారియందు దయగలవానివలె వారిని బిలిపించి యర్థ రాజ్యమొసఁగి ఖాండవప్రస్థమునకుఁ బంపెను.

తరువాత నారదోపదేశమున ధర్మరాజు రాజ సూయ మను యాగముచేయ నిశ్చయించి కృష్ణుని రప్పింప నతఁడు వచ్చి ధర్మరాజును జూచి సీపు రాజసూయము చేయుటకు ముందు జరాసంధుని గెల్చి రాజులనెల్ల విడిపింపవలయును. నేను, భీముఁడు, అర్జునుఁడు, మువ్వరుగలిసి వానిజయించి వచ్చెద మనఁగా ధర్మరాజు వానిపుట్టువెయ్యెడి? ఏలరాజులఁ జెఱఁబెట్టె ననఁగాఁ గృష్ణుఁడిట్లనియె.

బృహద్రథుండను మగధనాథుని కిరువురు భార్యలయ్య బిడ్డలు లేనందున పుత్రార్థియై తపముచేయుచుండ చండకాశికుండనుమునియొకఫల మభిమంత్రించి యొకపుత్తుండు గలుగునని

యియ్య నతఁడుదాని నిరువురుభార్యలకు పంచిపెట్టెను. వారిరువురకు నెలలు నిండి యొకనాఁ డర్ధరాత్రమున చెఱినగము బిడ్డను కనిరి. సగముబిడ్డల నేమిచేయలేక కోటద్వారముకడ దాదులు పాఱవై చిరి. ఆకోటను కాపాడు జరయను రక్కసి యాహారమునకై దిరుగుచు నొకముక్క దొరక దాని నెత్తుకొని కోటచుట్టు దిరిగివచ్చిన తరువాతఁ దిందమని తలఁచి తిరిగిరాఁగా మఱియొక ద్వారముకడ నింకొక ముక్కదొరక రెండు నొక్కటిగ చేర్చి యదిమి యెత్తబోవ నది యెత్తుటకు వీలుగాని భారముగఁదోచి బాలుఁడేడ్వ మొదలిడెను. ఆ బాలకుని రోదనధ్వని విని యంతః పురమందున్న వారు రాఁగా నారాక్షసి, నేనీ కోటనుగాపాడు జరయను దానను. నాచేత నీ రెండు ముక్కలు సంధిపఁబడినవి గనుక వీనికి జరాసంధుఁడని నామమిడుఁడని చెప్ప వారట్లుచేసిరి. వానినిజంపుటకే యాయుధమును పనికిరాక యీశ్వరుఁడు వానికి వరమొసఁగి యున్నాఁడు. కనుకభీమసేనుఁడు వానిని మల్లయుద్ధమునఁ గడతేర్చునని చెప్పి మఱియు బలశాలియైన యర్జునుని రక్షణబలము చేతను, వాయుపుత్రుఁడైన భీముని భుజబలము చేతను, నానిర్మల సీతిబలముచేతను నీకేదియు ససాధ్యము కాదని ధర్మరాజును కృష్ణుఁడు ప్రోత్సహించెను.

అప్పుడు ధర్మరాజు తండ్రీ! నిన్నుబడసిన మా కసాధ్యములు. గలవా? అయిన భీమార్జునులు నా కన్నులు నా మనస్సే కమలనాభుఁడు. వారి నెల్లు పాయఁగలనని చింతించి

మరల మనస్సు దిట్టపఱచుకొని వారిని దీవించి పంపెను.

అంత వారు మువ్వరుగలిసి విప్ర వేషములతో గిరివ్రజ పురము ప్రవేశించి బలవంతముగ హారముల గొని ధరించి గంధమలఁచు కొని జరాసంధుని మందిరంబుఁజూచిరి. వారిని బ్రాహ్మణులని తలఁచి పూజంప వచ్చిన జరాసంధుని పూజ లేవియు వారు గొనరైరి. అప్పుడు జరాసంధుఁడు మీ రెవ్వరు? ఏల నేఁజేయు పూజలఁగొనరని యడుగ నారాయణుఁ డిట్లనియె.

గంధపుష్పముల యందు లక్ష్మీయందుఁగావున వానిని బలవంతముగఁ దీసికొంటిమి. క్షత్రియవీరుల నందఱఁ జెఱఁ జెట్టి నధచేయుచు పశుపతిని పూజించిన లాభమేమి? నీవు నిర్దోషుల నధించు పాపమే గొప్పది. నేను కృష్ణుఁడను; ఇతడు భీముఁడు; అల్లతఁడరునుఁడు. చెఱయందుంచిన వారిని వదలె దవా? లేక మాలో నొకనితో మల్లయుద్ధమున కొప్పుకొనె దవా? యని యడుగ భీమునితో జరాసంధుఁడు మల్ల యుద్ధ మున కొప్పుకొనెను. ఇరువురు పెనఁగిరి. జరాసంధుని బలము తగ్గిన వెంటనే భీముడు జరాసంధుని నధించెను.

ఇట్లు భీముఁడు జరాసంధుని చంపి అగృహ సమీపం బున వైచి సర్వజన భయంకరుఁడై యున్నపు డరుఁగోదయ మయ్యెను. శ్రీకృష్ణుండు చెఱ యందున్న రాజుల విశిషించి

మగధదేశ ప్రజలకభయమిచ్చి జరాసంధుతనయుని సహదేవుని రాజ్యాభిషిక్తునిఁ జేసి భీమార్జునులఁ గూడి యింద్రప్రస్థపురాభిముఖుఁడాయెను.

తరువాత ధర్మరాజు రాజసూయ యాగము కృష్ణు నానతిని నిర్విఘ్నముగ నెఱవేర్చెను. రాజసూయ యాగమైన తరువాత రాజులందఱు వెళ్లిరి. దుర్యోధనాదులు ధర్మరాజు నకుఁగల గౌరవము, పలుకుబడి, సంపదనుజూచి యోర్వలేక వారి సంపద నపహరింపఁదలఁచి యొక సభాభవనము నిర్మించి దానిని చూచుటకని పాండవుల రప్పించిరి. అట్లు సభ వీక్షించుటకని వచ్చిన ధర్మరాజును మాయజూదమనకు పురికొల్పి శకునితోనాడించి సర్వమునోడించి ద్రౌపదిని సభకు నీడ్పించిరి. దుశ్శాసనుఁడామె తలవెండ్రుకలు పట్టియాడ్చి కట్టుబట్టలవిప్ప మొదలిడ నది కృష్ణ బలముచే తఱుంగక లాగిన కొద్ది వచ్చుచుండెను.

భీముఁడాయతిమానుషకార్యముఁనూచి యోర్వలేక ద్రౌపదిని మానభంగము గావించఁబూనినవాని తొమ్ముఁజీల్చి రక్తము త్రావెదనని శపథముచేసెను.

నాతోడపెఁగూర్చుండిన నీకీపాలు లేదని పెగఁజేసిన దుర్యోధనుని తొడలు విఱుగఁ గొట్టెదనని ప్రతిజ్ఞచేసె. మాయజూదమందు నిశ్చయించిన ప్రకారము పండ్రెండు సంవత్సరము లరణ్యవాసమును నొక సంవత్సర మజ్ఞాత

వాసమును చేయుటకు పాండవు లడవికి వెడలిరి.

ఒకనాడు భీముడును ద్రౌపదియు విహరించుచుండ సహస్ర పత్ర కమల మొకటి ద్రౌపది ముందు పడెను. దాని యందమునకును గంధమునకును నాశ్చర్యపడి యిట్టి పువ్వులు దవ్వులనైనఁ గలవేని నాకుఁ గొన్ని తెచ్చి యీయవలయునని ద్రౌపది యడుగ, భీమసేనుఁ డక్కమలముఁ దెచ్చిన గాడ్పున కెదురేగెను. అట్లు చాలదూరమేగి కదళీవనముగని సరోవరంబున స్నానమాడి శంఖమునూద ఆశంఖారవము భూమ్యా కాశములునిండె. నిద్రించుచుండిన హనుమంతుఁడదరిపడి లేచి తన యనుజుని శంఖారవముగ నెఱిగి యడ్డముగ మహావృక్షములఁగూలఁద్రోసి తానడ్డముగఁబరుండి తోఁకతో నేలపైఁ గొట్ట నా శబ్దమునకు మృగములు గిరిగుహలకుఁ బరుగిడెను. ఆ యపూర్వ ధ్వనిని విని భీముఁడాశ్చర్యముతో కదళీవన మధ్యంబున శయనించిన వాని హనుమంతుని జూచి సింహ నాడమొనర్చెను. హనుమంతుఁడు మెల్లగ మేల్కొనిన వాని వలె కనులు విచ్చి, అయ్యా! జరా భారమునఁ గదలలేక యలసి నిద్రించువానిని కరుణ లేక మేల్కొలిపితివి. వశు పక్ష్యాదులకు నీతులు దెలియవు గాని మనుష్యులకుఁ దెలియ వా? మనుష్యు లెవ్వ రిచటికి రారు. నీవెల్లునచ్చితివి? ఇక పైకి పోలేవు. అమృత సమానములైన యీ ఫలముల నారగించి వెను దిరిగి పొమ్ము అనఁగా

నేను వాయుపుత్రుఁడను. నా పేరు భీముఁడ౧డు. నీవు

దారి యొనగని పక్షమున పూర్వము హనుమంతుఁడు సముద్రము దాటిసట్లు నిన్నును నీ పర్వతమునుదాటి పోయెదననఁగా హనుమంతుఁడేల సముద్రమును దాటెనో చెప్పుమన నతఁడు రామాయణ కథ చెప్పె. అంత హనుమంతుఁడు నేను చాల ముసలి వాడను లేవలేను. నా తోకనెత్తి దారి చేసి కొమ్మన భీముఁడది తృణప్రాయముగ నెంచి నెడమచేతఁ గదలించి కదలకుండుటచే రెండు చేతులనెత్తి ప్రయోజనము లేక గర్వముడిగి సిగ్గుచే తలవాల్చి క్షమింపుమని నిలువ, హనుమంతుఁడు భీమునికి తన నిజరూపముఁజూప కురుపాండవ యుద్ధమందు అర్జునుని రథ ధ్వజమందుండి యతనికిఁదోడు పడెదనని చెప్పి సరోవర మార్గముఁజూపిపోయెను.

భీముఁడచటనుండి కుబేర వనముఁజూచి సౌగంధి కమల సరోవరముఁగాంచి దానిని రక్షించుచుండిన పదివేల యక్షులతో యుద్ధముచేసి గెలిచి పుష్పములఁదెచ్చి ద్రావది కిచ్చెను.

అంత నొకనాఁడు జటాసురుఁడను రక్కసుఁడు బ్రాహ్మణ రూపము ధరించి నేను పరశురాముని శిష్యుఁడనని నేవించుచుండెను. భీముడింటలేని సమయ మరసి రాక్షసాకారముతో వచ్చి ద్రావదిని ధర్మరాజును నకులుని వారి యాయుధములతో నెత్తుకొని యతివేగముగఁ బరుగిడ, సహదేవుఁ డాసంగతి భీముని కెఱింగింప, త్వరితగతి నరుదెంచి జటాసురు నాపి నీకు బుద్ధిగలదేని వీరిని విడిచి ప్రాణంబులఁ గాపాడు కొనుము.

లేని యెడల బక, హిడింబ, కిమ్మిరులగతి నీకును గలుగు నన, జటాసురుడు వారల విడిచి భీమనేను నెదిరించి చచ్చెను. వారందఱు శ్నేమముగ స్వస్థానముఁ జేరిరి.

హిమాలయ ప్రాంత మందొకనాఁడు వాయు పుత్రుఁ డు మృగయార్థము గ్రుమ్మలు చుండ నొక పన్నగముచే పట్టుపడెను. అమిత బలుడైనను నాపన్నగము పట్టు దప్పించు కోలేక యాశ్చర్యపడి పన్నగ రాజు నీవెవ్వఁడవు? నిజముగ నీవు సర్పమవు గావు. నేనెందఱనో జయించిన వాఁడనయ్యు నీచే పట్టుపడుట యాశ్చర్యమని యడుగ, నాకిది వరలాభము. ఎట్టి యున్నతబలసంపన్నులైనను నాచే జక్కిన బలహీను లగుదురు. అని యా సర్పము చెప్పి తినప్రయత్నించు సమయ మున తమ్ముడు రాక తడయకారణ మరయుటకై ధర్మరాజ చటికి నచ్చి పాముచే పట్టునడి యున్న తమ్ముని జూచి, మరల భుజగముతోడ అయ్యా! నీవెవ్వఁడవు? రాక్షసుడవో, దేవతవో నేనెఱుంగ. ఆహారార్థమై నీకు కావలసినంత మృగ మాంసమిచ్చెద. నీ కోరిక యెఱింగింపుమనఁగా నాయజగర ము, నేను బ్రాహ్మణుల నవమానించి యగస్త్యమహామునిచే శాపముఁ బొందితిని. మరల ప్రార్థింప నాపై దయపుట్టి నీ విచ్చు ప్రశ్నలకు ధర్మజుఁ డెప్పు డుత్తరము చెప్పనో యప్పు డు శాపవిముక్తుఁడవు కమ్మని యతఁడనుగ్రహించెను. నన్ను నహుఘుఁ డందురు. అనికొన్ని ప్రశ్నలియ్య వానికి సరియైన జవాబులిచ్చి ధర్మజుఁడు తమ్ముని విడిపించు కొనిపోయెను.

పాండవులకు పండ్రెండేడు లరణ్యవాసము పూర్తిగా వచ్చెను. మిగిలిన దొక్కయే డజ్ఞాతవాసమే. అదియే మిగులఁ గష్టతరమైనది. తమ్మెంత మాత్ర మొరులెఱిగినను మరల పండ్రెండేడు లరణ్యవాస మొకసంవత్సర మజ్ఞాతవాసము జరుపవలయును. కనుక వారందఱు విరాటరాజు నొద్ద మాఱు వేషములతో సేవజేయ నిశ్చయించిరి. ధర్మరాజు బ్రాహ్మణ వేషమున కంకుడను నామమున విరాటుని జేరెను. భీముడు వంటల వాడయ్యెను. అర్జునుడు పేడిరూపము దాల్చి విరాట రాజుకూతురగు సుతరకు నాట్యము నేర్పుచుండెను. నకులుడు దామగ్రంథి యను పేరున నశ్వశాల కధికారి యాయెను. సహదేవుడు తంత్రీపాలుడను పేరుతో గోపాలకుడాయెను. ద్రౌపది విరాటరాజు భార్యయగు సుధేష్ఠయొద్ద సైరంధ్రిపని కొప్పుకొనెను.

ఇట్లుండ నొకనాడొక మల్లుడు రాజ సభకు వచ్చి నాతో మల్లయుద్ధము చేయువాడెవడేని యున్న పంపుడని భుజ మప్పించెను. వానింజూచి మల్లులందఱు భయపడిరి. అంత కంకుడు మనవంటలవాడెదిరించగలడని తెలుప రాజు భీముని బిలిపించి యుద్ధమునకు విడువ నతడొక ఊణమున వానిగొట్టి ధనము గెల్చి యుచటి జనులకు పంచి పెట్టి తాను తనయెడకుఁ బోయెను.

ఇట్లు కొంత కాలము గడవ నొకనాడు విరాటుని బావమఱిది కీచకుడనువాడు ద్రౌపదిని జూచి మోహించి

యామెననేక విధముల బాధించి తొందఱ పఱప, నామె తన భంగపాటును భీమునితోఁజెప్పి పరితపించెను. మన మిప్పుడు తొందఱపడఁదగదు. మనల నొరులెఱింగిరేని మరల వనమున కరుగవలసి వచ్చును. ఒరులెఱుగకుండ కీచకుని సమయింప వలయునని వాయుజుండన వానిపగ తీర్చవేని నురినైన, నీట నైన, నగ్నినైన విషంబుననైన ప్రాణంబులు వాసెదనని ద్రౌపది దుఃఖింప, మరల రేపు వాడు నీయొద్దకు వచ్చిన నీ వొడఁబడినట్లే నటించి వానికి నర్తనశాల సుకేత స్థలముగా నిర్ణయింపుమని యతడు చెప్పెను. ద్రౌపది భీముని జూచి బక, హిడింబ, కిమ్మారుల, జరాసంధాదుల సమయించిన యీ చేతులు నేటికి నంట కట్టెలెత్తుట కుపయోగపడుచున్నవి గదా యని దుఃఖించెను.

తరువాత భీముఁడోదార్చి పంప ద్రౌపది భీమవాక్య పరిపాలనకై సుధేష్ఠ గృహమునఁ గనిపెట్టియుండ నుదయమున సింహబలుఁ డెదురయ్యెను. పాంచాలి వానికిఁ దా నిశ్చయించు కొన్నట్లు బోధింప వాడామె యురిని దగులుకొనెను.

తన కోర్కె- యీడేఱినదని మిగుల సంతోషముతో సింహబలుఁ డరిగెను. అంత ద్రౌపది భీమునొద్దకుఁజని యా సంగతి వినిసింప భీముడు సంతసించి వాని నచ్చట మద మడ చుటకు నిశ్చయించెను. ఇది పల్ల మిది మిట్ట యని నిశ్చయించుటకు కాని యట్లు చీకటులు గ్రమ్మ ద్రౌపదిని నర్తన శాల లో నొక వైపున నుండి చూడుమని గాడుపుపట్టి యామె నొకవో నిలిపి దానొక లోని తిన్నెపైఁబరుండెను.

అపు డమితోత్సాహముతో కీచకుడు నచ్చి చెయి సాచి ద్రౌపదిని బిలువ రోషకపాయిత నేత్రుడై భీముడు మల్ల యుద్ధమునకుఁ దొడఁగెను. తనయగపాటు నొరు లెఱుఁగుదురని సూతుఁడును సమయ భంగమగునని భీముడును గొంకుచు చప్పుడు గాక గూఢవిమర్దనప్రహరములకుఁ దొడఁగి కొంత తడవు పెనఁగిరి. చివరకు భీముడు కీచకునిచంపి ముద్దగాఁజేసి ద్రౌపదికి చూపి తన దారిసరిగెను. అంత ద్రౌపది కావలి వారల లేపి నాపతులగు గంధర్వులచే పాపాత్ముడగు సింహబలుఁడు మృతి నొందెనని చూప నుపకీచకులు నూర్గురు వచ్చి తమయన్న చావుకై యనేక విధముల దుఃఖించి కీచకుని శవముతో ద్రౌపదిని సహితము గట్టి కాల్చుటకై కాటి కెత్తు కొని పోవ, ద్రౌపది మొఱలిడ, భీముడు విని మరల కష్టము వచ్చినదని శ్మశాన వాటిక సమీపించి వృక్ష సముదాయము చే వారి నందఱిని సమయించి ద్రౌపదిని విడిపించెను.

అంత నజ్ఞాతవాస దీక్షయు ముగియఁగా నప్పటికి సంధి కుదుర నందున పదునెనిమిది రోజులు కురు పాండవయుద్ధము జరిగినది. దుశ్శాసనుని భీముడెదిరించి నేలఁ బడఁగొట్టి వాని పొట్టఁజీల్చి రక్తము ద్రావెను. తరువాత నతఁడు దుర్యోధనుని తో గదాయుద్ధముచేసి వానితొడలు విఱుగఁ గొట్టెను. ద్రౌపదిని తొడపై గూర్చుండు మని చెప్పిననాటి తనప్రతిజ్ఞ ల నిట్లు నెఱవేర్చుకొనెను.

ఇట్టి భీమబలుఁడగు భీముని గన్నతల్లి లోకమునఁ గీర్తనీయకదా!

శ్రీకృష్ణాయనమః

కామునిగన్నతల్లి

కాముడు.

శంబరాసురుడును రాక్షసుడు శ్రీకృష్ణమూర్తికి పట్టపు దేవియగు రుక్మిణీకాంతయం దుదయించు ప్రద్యుమ్నుని వలనఁ దనకాపద సంభవించునని యెఱిగిన వాడుగాన పుట్టిన పసిపాపనికి పాలిచ్చి రాజోవు నాపద నెఱుంగక నిదురించిన రుక్మిణికిఁగాని తదితరులకుఁగాని దెలియక ప్రద్యుమ్ను కుమారు నెత్తుకొని చంపుటకుఁ చేతులాడక సముద్రమునఁ బొలునై చి చనెను.

అయిన నీశు నాజ్ఞ వేఱు విధముగ నుండుటచే సముద్రమునఁబడిన బాలుని నొకచేఁపమ్రొంగెను. కృష్ణమందిరమున వారు తల్లిప్రక్కన నుండునబాలుని నలుప్రక్కల వెతకి గానక దుఃఖించిరి. రుక్మిణీదేవి యనేక విధముల పలవింపనారంభించెను. ఓకుమారా? నిన్ను తొమ్మిది నెలలు మోయుటేగాని యేసుఖము నెఱుంగ. చంకనిడుకొని ముద్దిడుటయో శిరంబు

దువ్వుటయో సీతప్పటడుగుల యందము గనుటయో ముద్దు మాటల నాలకించుటయో నోచనైతి నే? నీనిండుచంద్రుని నెమ్మోము ముద్దుల నింపుభాగ్యము లేకపోయెనే? ఎట్టి క్రూరాత్ముఁగో నిమిషంబులో నిన్నుఁగొనిపోయి యెట్లుగాసి పెట్టిరో! కనుగొందవు. తల్లిని బాసిన కష్టాత్ముఁడెవఁడో పుట్టిపుట్టక మునుపు నీపై వైరమూనిన దెవ్వరో నీతండ్రికివలెనే నీకును వైరులు గలరని నేనెఱుంగనే?

ఎఱిగియుండిన కన్నుగూర్కనుగదా? పాపపుఁ గూర్కు నాకెచటనుండి వచ్చెనో నీవియోగము నేనెట్లు సైరింతును! ముద్దుకుఱ్ఱ! నీభావి యోగము దైవజ్ఞులు మేల నిపల్కిరేయని దుఃఖించుచుండ శుద్ధాంత కాంతాజనంబులు మిగుల సంతాపంబును బొందిరి. శ్రీకృష్ణుఁడు సర్వము మదిలో నెఱిగియు బంధువులతోఁగలిసి తానును దుఃఖించెను.

శంబరుఁడు సముద్రమున బాలుని బడవైచుటయు చేపప్రింగుటయు నొక్కక్షణములో జరిగెను. చేపలను బట్ట చెంబడి వారాచోటికి తెప్పలు గట్టుకొని యరుదెంచి వలలు వేసిరి. మారుని ప్రింగిన జలచర మావలలోఁబడెను. ఆ చేపను జూచి బాలరులే యాశ్చర్యపడిన తక్కినవారి సంగతి చెప్ప నేల? దానిని వధించి యమ్మిన నెంతడబ్బు రాఁగలదు? పుడమి తేని కిచ్చిన నెక్కువధనము రాఁగలదని వారు దైత్య భూమి శు నొద్దకుఁ దీసికొనిచనిరి. దైవకృత్యమునకు మాఱుగలదా?

మీనంబుగని శంబరుండు మిగుల సంతసించి వారికి తృప్తిగ ధనము నిచ్చి దానిని నండుటకై వంటవారి యొద్దకు బంపెను.

పాకకారులూ చేపను వ్రచ్చినపుడు తళతళమని కాంతులు పర్వ పూర్ణ చంద్రునిబోలు ముద్దు ముఖము కల యొక బాలుడు వెలువడెను. అంతఃబాకకారులు మహాశ్చర్యముతో నాబాలుని శంబరాసురుని కొప్పగించిరి. అచట వేడుక చూచుచుండిన బాలురు కొంగలు మాయావతియను పేరుతో నిర్దుష్టచరిత్రంబున మాయావతియై రక్కసునకు ముఖ్య ప్రాణంబుగ నున్న రతినతికడకుఁజని పాకాగారమున జరిగిన సంగతి నెఱిగించిరి.

రతీదేవియు నాబాలుని రూపరేఖా విలాసంబుల కబ్బురమంది కొంతతడవాలోచించి తన కర్మ పరిపాకంబునకుఁ గాలము సమీపించినదని నారదవాక్యంబులఁ దలచుచు నీ పసిపాపని పెంచుట కొఱకు నా కిమ్మని యా దనుజుని వేడుదునా? వేడిన నిచ్చినసరి; ఇయ్యక క్రౌర్యంబునకుఁ బూనినచో కార్య విఘాతం బవుననుచుఁ జంతిలుచుండ నచటికి నారదముని యరుడెంచి రతీదేవితో ఓ మారుని కొమ్మా! ఈ కుమారుడు లక్ష్మీపుత్రుడైన మారుడు. మహావిష్ణువే శ్రీకృష్ణుడు గాను, లక్ష్మీయే రుక్మిణిగాను బుట్టి నీ భర్తయైన మన్మథునే కొమరునిగాఁగాంచిరి. పుట్టి పుట్టక మునుపే యీ శంబరా

సురుడు మాయ చేత నీబిడ్డను దెచ్చి సముద్రమున వైస
దైవగతి నా బాలునొక మీనము మ్రింగె. దానిని బాలరులు
బట్టి యిచటఁజేర్చిరి. కనుక నతిజాగరూకతతోఁవాని గాపాడు
మని బోధించి చనెను.

అంత నామాయావతి మిగుల వెలగల భూషణముల
ధరించి మనోహరములైన వసనంబులఁ గట్టి నిజరూప ముట్టి
పడ శంబరు నొద్దకుఁజని దితిజాధీశ్వరా! నేఁ బుత్రశోక జనితో
న్మాదనై దైవపూజల రేలుంబగళ్లు శ్రమపడుట నీవెఱుఁ
గుదువుగదా? నాపుణ్య పరిపాకంబున నీబాలుడు దొరకెనని
తలంచెద. వీనినాకు సంతానముగ దయచేయుము. అనివేడగ
నాశంబరుండామె మాటలుత్రోసివేయఁజాలక మారుడు
తన్ను జంపువాడని యెఱుఁగక తాను సముద్రమునఁ బడవై
చినది వీనినే యని తెలియక మెత్తఁబడి యాసతికి పెంచుకొ
నుటకై యిచ్చెను.

అంత రతియు శిశువు ననేకవిధంబుల జాగరూకత
తోఁ బోషించుచుండ నతండు దినదిన ప్రవర్ధమానుండై యా
వన దశనుబొంది నిరుపమాన సౌందర్య గాంభీర్యైక్తైర్వై ధైర్య
శీలాది విశేషంబుల వెలయుచుండెను. అప్పుడు తన కర్మపరి
పాకంబునకుఁ గాలంబాసన్నమైనదని తెలిసిన రతి మారునొక
నాఁ డుద్యానవనమునకుఁ దోడ్కొనిచని నాకుమారుఁడా!
మారుఁడా! వినుము సీపూర్వకథయు నావృత్తాంతమును. అని
యిట్లు చెప్పందొడఁగె.

దక్షప్రజాపతి తిరస్కారమునకు పాల్పడిన పార్వతి ప్రాణంబులు వాయు మహేశ్వరుడు కైలాసగిరి శిఖరమున ఘోరతపస్సు చేయుచుండ నాతపోగ్నికీల లండతి మనస్సులు తల్లడమంద దుర్వారమై గ్రమ్ముకొనియె. దేవతలందఱు దిగులు పడిరి. దేవేంద్రుడు లోకమున కేయాపదయగునని తల్లడమంది సభఁగావించెను. దిక్పాలకులందఱు వచ్చిరి. వేశ్యాజనంబు పరివేష్టించియుండె. మునిగణంబులు తమతమ స్థానంబుల నుండ దేవగురువగు బృహస్పతి యరుడెంచి యుచితాసన మధిష్ఠించె. అప్పుడు సురపతియందఱఁ దిలకించి పార్వతీపతియేల సభకురాలేదని ప్రశ్నింప సురలందఱేక కంఠమున పార్వతి కొఱకు తపస్సు చేయుచున్నాఁడు. ఆతపోగ్నికీలలు నల్లడల వ్యాపించినవి. దీనికి త్రోవ వెదకకున్న లోకంబంతయు నా యగ్నిదహింపక మానదు. మాకుఁ దిరిగిజూపుమని యతనిం బ్రార్థించిరి.

అప్పుడు దేవతాధిపతి బృహస్పతి దిక్కుముఖంబై భక్తిచే నంజలిసేసి యేపదవిఁ బొందఁగోరెనో, యేయాపద రానున్నదో దీనిందొలంగఁ జేయునుపాయంబెద్దో దెలియం బల్కుమాయని విన్నివింప, ఈయపాయముం బాపుకొన నీన లనను నావలనను గానిపని. అయిన నీసుదతీ మణులవలన నగునని దెలియంబల్కె. దేవేంద్రుడంత నప్పరస్సంఘముగని మీలో నెవ్వతె హరుని తపమును డుపదగినదని యడిగి రంభనంకఁజూచి నీవే తగినదానని నేనూహించెద. నీకొఱకుఁ

గదా స్వర్గంబునకుఁ బోవలయునని భూలోకవాసులందఱు
వ్యభిఘ్నముచుందురు. కనుక మీరందఱు వేగచని హరుని
ఘోరతపముఁ జెఱచి వేగరండని చెప్పెను.

అంబఱు దిగులుపడి యిట్టిపనిమాకుఁ జెట్టుటసరియా?
ఉగ్రుడైన రుద్రుఁడు తపము చేయుచుండుట! ఆతపముఁ
జెఱప నబలలేకులయా? వచ్చిన వారినతఁడు మసిగావింపక
మానునా? అచటికిపోయిన నదికడయే. తిరిగివచ్చుట కల్గ.
మమ్మనుగ్రహింపవే. ఆదిభిక్షువై హాలాహలము మ్రింగువాఁ
డు, నిర్ధనుండై చెట్టు నీడల వసియించువాఁడు, కాలుసేతులు
లేక మూలలోనుండెడివాఁడు, బోడిబాఁపలతోడఁ గూడి
యాడెడు జోగి. విగత వస్తుఁడు విరూపాక్షుఁడు వికృత
వేషుడైనవాఁడు, అంగిట విషము కనుల నింగలము గురియు
చుండువాఁడు. అట్టివాని నెవ్వరైనఁజేరఁబోదురా? ఇంతవఱ
కు నేకష్టము లేక నీ ప్రావున బ్రతికినాము. ఇక నిష్టము
లేకున్నను మమ్మెక్కడకైన పొమ్మన్నఁబోయెదము. కరుణ
జూడుము. మా ప్రాణములాన, మేము మాత్రము మా
జోగి యొద్దకుఁబోలేమని చెప్పిరి.

ఇక నేది త్రోవ? పంకజాక్షులచటికిఁబోన వెఱచు
చున్నారు. ఈ సంకటము దీర్చు పుణ్యాత్ములెవ్వరు? అని
దిక్కులు దెలియక దేవవిభుఁడు సంకటపడుచుండ దేవతలం
దఱుఁగలసి మహావిష్ణు వొక్కడే దీని కుపాయము వెతకు

వాడు. ఆయినను పితామహు పాచి కరిగి యెఱిగించిన
మేలన నమరపతి వెంటనే రండు రండనుచు దేవతలతో గుమి
గూడి సత్యలోకమున కేగెను. అచట వారు భారతీ పతిని
గాంచి భక్తితో సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు లాచరించి కర
కమలములు ముకుళించి ఛాతవు, జీవి జీవనవిధాతవు,
సర్వ సుపర్వ కోటికి నేతవు, ప్రాతవిద్యల ప్రణేతవు, తాతవు,
భూతకోటి సంతాతవు, భక్త భవ్యఫల దాతవు, కిల్బిష
శేతవు, వెండికొండపై ముక్కంటి తపము గావించుచున్నాడు.
ఆ తపోగ్ని కీలలు లోకములఁ గాల్చుచున్నవి. పెద్దవాడనని
నిన్నాశ్రయించితిమి. దీనికిఁ బ్రతి కృతి వెతకు మయ్యా! అని
కుయ్యిడిరి.

రాయంచ నెక్కుతేడా మాటల నాలకించి యిది
కొంచెపు పనిగాదు. సముద్రునికడ నిల్లటికమున్న యల్లుని
కడగేగి విన్నవితము. శివుని తపము మాన్ప నుపాయము
వెతకు నతఁ డనుచు వెంటనే జలరుహసంభవుండు త్రిదశ
ప్రకరంబులఁగూడి చని పాలసముద్రముగని నీవలనఁ గదా
హరుఁడు గరళ కంధరుఁడగుట. నీవలనఁగదా శ్రీ యుక్తుడై
శౌరి చెలువుగాంచుట, నీవలనఁగదా యింద్రుడు వెలిగారు
పై నీవెలయుట, నీవలనఁగదా నాకలోకము పలు సౌఖ్యము
లకు నాటపట్టగుటయని 'పాగడి' హరినుద్దేశించి ఘండరీ
కాక్షా! మమ్మాపదలనుండి కాపాడుట కొఱకై వేగరమ్ము.
నయామయా! మామొఱాల కింపుము. అని మొఱిలిడ

నాలక్ష్మీపతి పక్షివాహనుడై వారికి ప్రత్యక్షమయ్యె. అట్లు ప్రత్యక్షమైన శౌరింగాంచి హర్ష భయసంభ్రమంబులు ముప్పిరిగొన దేవతలెల్ల వినయంబునఁ గరకమలంబులు ముకుళించి ధ్యానించి సమస్కరించి యిట్లనిరి.

జనకుం డవమానించుటచే నమితరోషంబున దేహత్యాగముచేసిన కాత్యాయని కొఱ కతిఘోరంబుగ హరుడు తపముచేయ నాతపోగ్ని కీలలు నల్లడల వ్యాపించి లోకంబు నాశంబొనరింప నున్నవి. శరణుచొచ్చినారము, మమ్మేతీరునఁ గాపాడెదవో కాపాడుము తండ్రీ!

శరణార్థులఁ గాపాడఁ గంకణము ధరించినవాడు కాన క విడుచునా? సురబృందములారా! మీరు వెఱవకుండు ఇంద్రా! నీకు వెఱవదగునా! మీరందఱు మీమీ నెలవుల కరుగుండు. నేను మీకష్టంబులఁ దొలఁగింతునని యభయంబిచ్చి శ్రీహరి గరుడవాహనాఽహుడై యంతర్ధానము నొందెను. అంత దేవతలందఱు భయంబుడిగి వారివారి నివాసంబులకుఁజని నిశ్చింతతో నుండిరి.

ఇట్లుండఁ గొంతకాలమునకు శిశిరముతు వారంభమాయెను. చలి యందఱిని వడఁకింపఁజొచ్చెను. వేసవి కాలమందు వేసటఁబుట్టించు మూలకొట్లయందు జనులు పరుండ మొదలిడిరి. చిమటలుఁ గొట్టుచు మూలలఁబడియుండిన సా

లువల కప్పుడు మరియుద యెక్కువయ్యెను. నాకు నాకని యొకరియొద్దనుండి యొకొకరు కొసరి గైకొనెడి వీవనలు మూలలఁజేరెను. మంచు మంచనుచు మించు మంచు మహిమ నెంచదరమా?

ఇట్లు శిశిరము ప్రారంభమైన వెంటనే యొకనాఁడు శ్రీ మహావిష్ణువు లక్ష్మితో జగంబు దుఃఖముఁ బాపుట కొఱ్ఱకై నాకు మాఱుగ నీకడఁగొట్టు కుమారునిఁ బంపఁదల చితినని మనంబున సంకల్పించు సంతలో రతింగూడి మారుఁడు దయించెను. అమిత భక్తితో తల్లిదండ్రులకు ప్రదక్షిణము చేసి మ్రొక్కి లేచి నిలుచున్న యా కడఁగొట్టు కొమరుని పై తల్లి ప్రేమ యతిశయింప చేరఁదీసి తొడపైఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొని ముద్దిడెను.

జనకునిసూచి మారుఁ డతిభక్తియుక్తుడై నన్నుఁ దలంచిన కారణమెఱింగింపుడన లక్ష్మీపతి, కుమారా! శివుని తపముఁ జెఱుప నావలనఁ గాకుండుటచే నీచేనగునని తలఁచితివన, తండ్రి! నీవనుమానము మానుము. నాదు పృథివిన వినుము. శివుని తపము గడియలోఁ జెఱుపకున్న నగ్ని జ్వాలలకు నాశరీరంబు సమర్పించెద నన పంకజనాభుఁడు సంత సమున పుత్రుని సంకల్పసిద్ధుండవు గమ్మని దీవించె. అంత సతఁడు తండ్రికి నమస్కరించి తల్లిపాదంబులకు సాగిలంబడ తల్లి నాభాగ్యమా! శ్వరలో నీవు కార్యము దీర్చితండ్రికి సఁ,

తన మొనఁగూర్చుమని దీవించెను. అంత మదనుండు భార్యతో సతివేగమ్మున తండ్రి కోర్కెదీర్చు జనెను.

ఇట్లు వేగచనుచు రమాకుమారుఁడు శారికలు, మయూరములు, కీరములు పరివారములై కొల్వ తూణియుఁ బాణియుఁ గృపాణియు నై రథంబెక్కి చనుచుండ కన్నులే విల్లుగాఁ గలవాఁడును, హరికంఠును జక్కనివాఁడును, మేలైన వన్నెలుగల చిన్నవాఁడు నదిగో చనుచున్నాఁడని యందఱుచూచుచుండిరి. ఇవిధంబున సురలందఱు దన్నుఁజూచుచుండ రతీవల్లభుఁడు ప్రియవల్లభతో నిట్లనియె.

ప్రియరాలా! అదిగో సీతండ్రియగు చందమామ కూఁతునల్లుని జూచువేడుక నరుడెంచుచున్నాఁడు. చూడుము. అని వర్ణించు పతితో రతియిట్లనియె.

అక్కటా నాథా! సీవేదేదో చెప్పుచున్నావు కాని నామనస్సు మిగుల దుఃఖముచేత దిక్కులు తోఁపకున్నది. అనేక దుర్నిమిత్తములు పొడకట్టుచున్నవి. నాపైఁగరుణించి నామనవి యాలకించి నాకోర్కె యీడేర్చుము. నేటికి సీప్రయాణ మాపుము. చేటుమూడునని నామనస్సు దిగులు చెందుచున్నది. ఎడమ కన్నదరుచున్నది. ఎడమ భుజమదరుచున్నది. గౌళిస్వర్భానునిపైఁ బలుకుచున్నది. జయము సీకుగలుగదు. నాలుగుకాళ్ళ జంతువు మనము ప్రయాణమగు నప్పుడు తుమ్మినది. మనకప్పుడు కాలముకాదు. ఇది యబద్ధ

ముగాదు. నిజముగఁ జెప్పుచున్నాను. శివునితపస్సు చెఱువ
రేపుపోవచ్చును. నేఁడువలదు. అతఁడుగ్రుడ్డై లేచిశపించు
నోలేక క్రూరదృష్టితోఁ జూచునో నామనవి వినుము. మన
స్సుదిగులు పొందుచున్నది.

అని విలపించు భార్యనుజూచి మన్మథుఁ డిట్లనియె.
లోలాక్షి తిలకమా! తలిదండ్రులతో నందఱు వినునట్లు తప
ము చెఱచెదనంచుఁ బల్కియిపుడు వెనుదిరిగిన జనులునవ్వరా
శివుఁడు వృషభధ్వజుఁడైన నేను మకరధ్వజుఁడను. వాఁడు
మూఁడంచుల వాలుగలవాఁడైన నేను వేయంచుల వాలు
వాఁడను. తానుసర్పభూషణుఁడైన మనసై న్యముసర్పభుక్తతిఁ.
అతఁడు ముక్కంటియైన జలకరకంబు ముక్కంటిగాదా? పం
చశస్త్రములకు దాను సంచలింపకున్న గేదంగి పువ్వులకైన
సంచలింపడా? అని యిట్లు మాట్లాడుచు కైలాసగిరి సమీ
పించెను. అచట యోగాభ్యాసమున నిమిలిత లోచనుఁడై
దేవదారు వృక్షముక్రిందనున్న రుద్రుఁగాంచి బాలా! ఇతని
తపము నేలపాలుగావించి నిమిషములో తిరిగివచ్చెదను. నీవి
చట నుండుమని రతినచట నిలిపి తాను శివునిదగ్గఱకుఁబోయి
పుష్పబాణములు వేయఁ దొడగెను.

విరియం పఱ చుఱుక్కున గఱుక్కునఁ గ్రుచ్చుకొని
మన్మథానల దందవ్యామానమానసుండె చితంబుల లపాటు
సెందఁ జిక్కఁబట్టనేరక యోగంబు త్యాగంబుఁజేసి మెల్లన
కన్నుఁగవ విచ్చిచూచి తన యెదుటనున్న యించువిలుకానిఁ

గని రోషంబున మండిపడి నీవినవినలు నాయెదుటనా యని యుగ్రుండు హుంకరించి ఫాలనయనంబుఁ దెలుచిన మన్మథుండు భస్మీ భూతుండయ్యెను.

అప్పుడు వసుంధర కుమ్మర సారెపోలిక గిరిగిరమని దిరిగెను. విధాత నిలువలేక సరస్వతీచేతి నూతగాఁగొనెను. చుక్కలు జలజలనేలపై రాలెను. లోకులందఱు చీకాకుఁజెందిరి. మయూరములు కోకిలలు శారికలు వనమునఁబడి పరుగిడఁ జూచ్చెను. దీనిని గాంచిన రతీదేవి నాథునిఁగానక బోరున నేడ్వఁ దొడఁగెను. మయూరకోగిల శారికలారా! ఎచటికిఁ బోవుచున్నారు? మారుని గానలపాలు చేయుటకేనా మీరందఱు గలిసివచ్చినది. నానాథునిఁ జూపుఁడని యేడ్వఁదొడగెను. ఎచటికిఁబోదును? గతియేది? ఎవరుప్రోతురు? నేనును నీవేగినత్రోవనేవచ్చెదను. సతులకు భృత్యులు, ధనము, హితులు, బంధువులు, గురువులు, ఎచటనైన దొరకుదురు గాని పతియెట్లుదొరకును? పతినిబాసిన సతులను జనులు హేయముగఁజూతురు. పతియుండిన సుతులుందురు. పతియుండిన బంధువులు ధనముండును. పతినిబాసినఁ, గనిపెంచిన సుతులు సహితము నిర్లక్ష్యముగఁ జూతురు. ముండలని మబ్బలేని యెండలని పరిహాసము చేయుదురు. అని యనేక విధముల విలపించుచు హరునిజేరి హస్తయుగములు ముకుళించి,

మహేశ్వరా? పూలఱోవేయుట నిన్నుపూజచేయుట గదా? అర్థనారీశ్వరుఁడుగా నుండియు సరగడియలోగా లోక

మెల్ల ముంచఁజూచెదవే. అక్కటా నిన్ను పెట్టు పోయమని రట్టుసేయలేదుగదా? నానాథుఁడు చంపునంత యెగ్గేమిచేసెను చెప్పుమా? మగనిని జంపితివేలయని యెన్నిమాఱులడిగిన నెంత వేడిన దయరాదా? నామగని జీవమిచ్చి మన్ననచేయుము. పార్వతీపతీ! నీకంత కోపముండిన మమ్మిద్దఱు నీ కోపాన్ని పాలుసేయక నన్నేల వదలితివి? నా మంగళ సూత్రము రక్షించుట కొఱకై మంగళ దేవత కుమారుని బ్రతికించి మాకు మంగళము సేయుము సర్వమంగళకారీ! అని దుఃఖించి,

చంద్రునుద్దేశించి అయ్యో! తండ్రీ! భస్మమై కూలి నపు డితరులవలె నీ వెట్లు చూచుచుంటివి? అల్లుడుగదా! వారింపరాదా! నీకూతువై ధవ్యముఁ జూడఁగోరితివా? అని గంగాదేవి నుద్దేశించి పిండిబొమ్మనుజేసి వీటపైఁ బెట్టి యాడు బిడ్డ యనిన యదరిపడెనట. అట్లాడు బిడ్డతనముచేత వేడుకఁ జూచెదవా? అనిమరల హరునుద్దేశించి నిను నామనోహరుని బ్రదికించువఱకు బ్రతిమాలుచుండెదను. అనిగట్టిపట్టుపట్టి యనే కవిధముల విలపించు రతినిజూచి జాలిచే నాహరుఁడు సీమనో హరుఁడనంగుండై నీకుఁగనఁబడుచుండును. జన్మాంతరమున సశరీరుండై నిన్నేలును జింతపడకు. ఓలబలా! తపసులకు సాధుజనులకు నపకారము చేయువా రీవిధమగుట విపరీతము కాదు. అనిచెప్పినఁ గొంతయూఱటఁ జెంది తత్కాల నిరీక్షణకొఱకెందేనిం జన నుద్దేశించియుండ నారదముని యచటి కరుదెంచెను.

నచ్చినమునికీ సాష్టాంగదండము లర్పించి భయభక్తితో నిలుచున్నరతికీ నాగదముని ననితా! ద్వారపరయుగమున వనజాక్షుడు కృష్ణుడై పుట్టి రుక్మిణిని బెడ్లియాడి సీధవుని కొడుకుగా గనును. పసిపాపండ్లై యుండగనే శంబరుండరు దెంచి యాపాపని నెత్తుకొనిపోయి చంపుటకై సముద్రమునవైచును. *వానినొక మీనముమింగును. అంత చేపలవారు దానినిబట్టి శంబరుని కీర్తురు. సీవు తత్పురంబునకుఁజసి శంబరు నాశ్రయించి యుండి సీమగని దక్కించుకొమ్మని దీవించి పునర్దర్శనంబగునని యభేచ్ఛంజనియె. అంతనేను తపముచేయుచు కాలంబుకొఱకుఁ గనిపెట్టియుంటి.

హరి కృష్ణుండయ్యె. లక్ష్మీ శ్రీరుక్మణియయ్యె. సీవా వరదంపతులకుఁ బుట్టినపట్టివి. పురుటింటనే నిన్నుఁజంపుటకై శంబరుడు సముద్రమునవేసె. అటనుండి సీవు చేపకడుపునఁ బడియిచటఁ జేరితివి. నారద వాక్యంబుల ప్రకారము వానిని వేడి నిన్నుఁ గాపాడితిని. నిజముగ సీవునాప్రాణనాథుడవు. వెంటనే వీనిని సంహరించి నీకొఱకై విలపించు తలదండ్రుల కడ కరుగుదమురమ్ము. అని హరితనయునకంతయు నెఱింగించి శంబర వధోద్యోగమున నియమించి నిజపితృదత్తంబగు సర్వమాయా వినాశినియగు మహామాయనెఱింగించి సర్వ సాధనంబులుగూర్చి యిచ్చిన నతఁడు సంసిద్ధుండై శంబరుని యుద్ధంబునకుఁబిల్చె.

అట్లు పిల్చు కుమారునిఁ జూచి ఓరీ! కుమారా! సీవు నన్ను సంగరమున గెలువఁ గలవా? ఎవరీపనికి నిన్ను నియ

మించినవారు? నీపై ప్రేమచే నేజెప్పుమాటల వినుము. నీకు ప్రాణము గావలసియుండిన యుద్ధమునకు రావలదు మరలుము. అబిబ్బోకవతి నిన్నిట్లు ప్రేరేపించినదా? స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయంకరీ యనుట నెఱుంగవా? అనిన ప్రద్యుమ్న కుమారుడు ఓపలువా! పదర లాభమా! శిశుత్వమందు నన్ను దధిలోవైచి చంపఁ జూచితివి. నే నిప్పుడు రణమందు నిన్ను గెల్చెదను. బెదరక నిల్వము. పుడమియందు బెద్దపిన్నతనము లెన్ను తేల? పిడుగు చిన్నదై నను వ్రేటు చిన్నదగునా? మాయలు నాయొద్దఁ జెల్లవని రణంబునకుఁదొడంగె. వారికిఁగొంతతడవు పెనుపోరు వాటిల్లె. అపుడొక శరమురము నాట నెత్తురులు గ్రక్కుచు నేలపై శంబరుడు వ్రాలెను. చిగురాకు బాకుచేతను జగముల సొలయించు మేటి కత్తిఁగొని యొకని వ్రేయుట యొకవితా?

దేవతలు పుష్పవర్షము గురిపించిరి. ఇట్లు శంబరుని వధించిన పతింగూడి రఠీదేవి యోగబలముచే ద్వారక కే తెంచి వీధిని జనుచుండ వెన్నుఁడతఁడని యొకరన, వెన్నుఁ డుగాఁడు పందెమెంతయని యింకొకరన, జలజాతుఁడైన నతని దగ్గఱ నున్నకాంత యెవ్వతె? శ్రీహరియైన నీసాధంబెఱుఁ గనట్లు గలయఁజూచుచున్నాఁడేమి? అని అందఱున్ని విధములఁ బలుకుచుండ రుక్మిణి వారిని జూడవచ్చెను.

రుక్మిణీదేవి ప్రద్యుమ్నుని జూచి యితని రూపరేఖా విలాసంబులఁజూచిన నా తనయునివలె నున్నాఁడు. ఇప్పు

డుండిన నాకుమారుడు సైతమింతవాడై యుండునుగదా? పాపాత్ముడెవ్వడో నా ప్రక్కను నిదురించు చిన్నిపాప నెత్తు కొనిపోయెను. అని యిట్లు దుఃఖించుచుండ వారా సౌధంబున కే వచ్చిరి. ఆసమయంబునఁ గృష్ణుడు బంధువులఁగూడి యచటికరుదెంచి చూచుచుండ నంతలో కలహాసియుండఁగు నారదుఁ డరుదెంచెను.

కృష్ణుడు వచ్చిన నారదు సర్వపాద్యాదివిధులఁ బూజించి యర్హాసనాసీనుగావించి కుశల ప్రశ్నంబుచేసి వీరెవరో మీరిది వఱకుఁజూచియున్నారా? అని యడుగ,

కృష్ణా! వీరెవరని నన్నడుగుచున్నావే? నీవెఱుంగని సంగతులుగలవా? జగదాధారుండవు. జీవిజీవితంబవు. నీకొడుకును గోడలును గదావీరు? అనిచెప్పి తనదారింజనెను.

నారదుని వలన తన కొడుకు గోడలని విన్న వెంటనే పాలకడలి పట్టికి మేన గగుర్పాటాదవెను. తదనంతరంబు వారలం జేరందీసి కొడుకును దొడలపై నిడికొని ముద్దిడి నాయనా! తల్లినెడఁబాసి యేసీచుడు నినుఁ గొనిపోయే? నీ వింతవఱ కెచటనుంటివి? నిన్నుఁబెంచిన పుణ్యాత్ములెవరు? ఈగజయానయెవతే? అని యడుగ నా రతీదేవి తన వృత్తాంతమంతయుఁజెప్పి, నానందనుని, నాభాగ్యమును, నానోములపంటను, నాముద్దుల తనయునిఁగాపాడినన్నాలోకింపఁజేసిన పుణ్యాత్మురాలా! నిన్నేమని పొగడుదును? నీవు నాకోడలవు

గావు. నావంశమును నిలుపఁ బుట్టిన దేవతవు. ఇదివఱకెందఁ
ఱో పత్రివ్రతామతల్లులుండిరి గాని యివ్వధమున భర్తను
గాపాడినవారు గలరా? అని కోడలి ననేకవిధములఁ బొగడి
వారిరువురి కత్తివెభవమున వివాహము గావించి వారల కను
వుగ వేర్వేలు మేడలు గట్టించి ఇచ్చి సంతసించుచుండెను.
చూచినవారి కనులకు సొంపు పుట్టించుచు నందనందనుని
నందనుఁ డానందమున నుండె.

ఇట్టి కామునిగన్న తల్లియే తల్లి.

శ్రీకృష్ణాయనమః

కృష్ణనిగన్నతల్లి

కృష్ణుడు.

ముందు యాదవులని యొకతెగ రాజులుండెడివారు. వారు చంద్రవంశజులు. వారి రాజధాని మధుర. దానిని శూరసేనుడను రాజు పాలించుచుండెను. అతని జ్యేష్ఠ కుమారుడు వసుదేవుడు. వసుదేవుని కెందఱో భార్యలు గలరు. అందులో ముఖ్యులు రోహిణి, దేవకీదేవి.

కంసుడు, జరాసంధుడు, శిశుపాలుడు, దంతవక్త్రుడు, సాల్వుడు, పాండక వాసుదేవుడు మొదలగు దుర్మార్గుల బాధ పడలేక ప్రజలు తల్లడిల్లుచుండిరి. మునుల జప తపములు కొనసాగవలెను. వేయేల? ఏ పుణ్య కార్యము నకును స్థలములేక పాపమునిండెను. అప్పుడందఱు నారాయణా! వాసుదేవా! పరమపురుషా! భక్తవత్సలా! కరుణాకరా! అని మొదలిడ నారంభించిరి. శ్రీ మన్నారాయణుడా మొఱివిని దేవకీదేవి వసుదేవుల యష్టమ గర్భమున నుదయించి దుష్టుల బాధల నణంప నిశ్చయించెను.

వసుదేవుడు దేవకీదేవిని పెండ్లియాడిన తరువాత తనగృహమునకు వెళ్లునపుడు కంసుడు తన సామర్థ్యము బావకు చూప రథము తానే నడుపుచుండెను. అప్పు డశరీర వాణి “మూర్ఖుడా! దేవకీదేవి యెనిమిదవగర్భము నినుఁ జంపు”నని చెప్పెను.

ఆమాటల కదరిపడి కంసుడప్పుడే దేవకీదేవిని జంప నుంకింప వసుదేవుడడ్డమువచ్చి బాసమఱచి చేతిని బట్టుకొని ముద్దులమఱచి! ఏల నీవీలీల జేలవై యాడుది, చెల్లెలు, క్రొత్త పెండ్లికూతురనియైన నెంచక దీనిఁజంపఁదలపెట్టితివి. ఇట్టి కొంచెపుఁబని నీయట్టిధీరునికి తగునే? ఈమె పుత్తుల వలన నీప్రాణములకు భయమని యాకాశవాణి పలుకుల నమ్మిన, బిడ్డలు పుట్టుచుండఁగనే యెప్పటికప్పుడే నీయొద్దకుఁ దెచ్చియిచ్చెదను. నామాటనమ్మి విడువుమని బలిమాల కంసుడు విడిచెను.

అంతనొక సంవత్సరమున కొక బిడ్డవంతున దేవకీదేవి యెనిమిదిమంది కొడుకులను నొకకూతును గనెను. మొదటి కొడుకు పుట్టినవెంటనే సత్యవంతుడై న వసుదేవుడు చంపుట కై కంసునికిఁ దెచ్చియిచ్చెను. ఇట్లు సత్యము తప్పక కొడు కును దెచ్చియిచ్చినందులకు కంసుడు సంతసించి వీనివలన నాకు భయములేదు. నీవే కొనిపొమ్మనెను.

ఒకనాడు నారదుడు కంసునికివచ్చి కంసుని వలన పూజలఁగొని మందలోనున్న నందాదులు దేవతలనియు

కంసుఁడు రాక్షసు డనియు కంసునిఁజంప దేవకీదేవికడుపునఁ జక్రి పుట్టుననియుఁ జెప్పెను. అంత కంసుఁ డదరిపడి వెంటనే దేవకీవసుదేవులఁ జెఱయందుంచి వారు కనిన బిడ్డల నందఱిని జంపి తండ్రిని చెఱఁబెట్టి దేశమల్లకల్లోలము చేసెను.

చెఱయందున్న దేవకీదేవి కేడవగర్భము నిలిచెను. అప్పుడు హరి యోగమాయను బిలిచి నీవు నందగోకులమం దున్న రోహిణీగర్భమున దేవకీదేవి గర్భమందున్న పిండమును జేర్చుము. నాపానుపైన శేషుఁడు బలరాముఁడను పేరుతో నట పుట్టి పెరుఁగును. నేను దేవకీ యష్టమ గర్భమునఁ బుట్టెద నప్పుడు నీవు యశోదకు పుత్రికవై పుట్టుము అని చెప్పెను. సర్వేశ్వరుని యాజ్ఞప్రకారము యోగమాయ దేవకీ గర్భము లోని పిండమును రోహిణి గర్భమునఁ జేర్చెను.

తరువాత దేవకీదేవి యష్టమగర్భము ధరించెను. ఆమె గర్భమున విశ్వగర్భుఁ డుండుటచే మిగుల ప్రకాశముతో వెలుఁ గుచుండెను. ఆయద్భుత తేజమునుగని కంసుఁడు భయమం దెను. కంసునికి విష్ణుచింత యెక్కువయ్యెను. నిద్రయందును విష్ణుని కలవరింతలే, శబ్దము హరిశబ్దమే. హరి యేనై పునుండి వచ్చి తన్ను జంపునోయని యులికిపడు చుండెను.

బ్రహ్మాదిదేవతలు మునులుగూడి దేవకీగర్భస్థుఁడగు శ్రీకృష్ణుని, ఆదినారాయణా! అమృతాబ్ధిశయన! వేదాంత వేద్య! గోవింద! ముకుంద! దుష్టశిక్షణ శిష్టపోషణార్థమై వేగ

రమ్ము. అని స్తుతించి తల్లీ! నీకడుపున ప్రధాన పురుషుడు న్నాడు. నీకు కంసునివలని భయముతప్పినది. నీకేకాదు మాకు లోకమున కంతయు శుభముకలిగినది. అని యామెను దీవించి వెడలిరి.

మఱునాడర్థరాత్రమున లోకంబంతయు నిద్రాధీనమై యుండ మహాశేజముతో జతుర్బాహువులతో పుష్పమాలాలంకృతుడై శంఖచక్రగధాధరుడై హరిపుట్టెను. అట్లు పుట్టిన పట్టిని జూచి యనేకవిధముల దేవకీవసుదేవులు ఓదీనమందార! ఓదయాకరా! మాదేమిలేదెల్ల నీదేవరాత్పరా! అని సుతించిరి.

అంత నామహానుభావుడు, జననీజనకులతో వ్రేపల్లె యందు యశోదప్రక్కజేర్చి యానిసుగు నిచట జేర్చుడని యుచెప్పి చిన్నబిడ్డయై తోచెను.

వసుదేవుడా బిడ్డను రొమ్మున నడ్డముగ నుంచుకొని చప్పుడుగాక బయలుదేరి కాలిసంకెల్లువీడె. తలుపుల తాళంబులూడె. యమున దారియొసంగె. అంతవసుదేవుడు నిద్రించు గొల్లపల్లెజేరి యశోద ప్రక్కను చిన్నికృష్ణునుంచి యాయమ కూతునైత్తుకొని భగవంతుని మాయచే నిద్రించుచున్న కావలి వారల కావంతయుఁ దెలియక దేవకీదేవి ప్రక్కజేర్చెను. అంత కాళ్ళసంకె భ్రేప్పటివలె ధరించి కొనెను.

ఆబాలిక పెద్దపెట్టున నేడ్వ నారంభించెను. కావలి వారు మేల్కొని తలుపుల తాళంబు లెప్పటివలె నుండుటగని కంసుని కావార్త యెఱింగించిరి. కంసుడంత చిడిముడి పాటుతో వెండుకలూడ పైగుడ్డజూఱు బురుటింటిలోనికి జూరఁబడెను. అట్లు వచ్చు కంసునిగని, అన్నా! యిది యాడుపిల్ల అల్లుడుగాఁడు. ఆఱుగురు కొడుకులను జంపితివి. ఈయాడు పిల్లనైన నాకుండనిమ్మని యక్కునఁ జేర్చుకొని బతిమాలు చెల్లెలిని తిట్టి బలవంతముగ నామెచేతిలోని బిడ్డ నూడఁబెఱికి విసరి క్రిందవైన నాబాలికయు క్రిందఁబడక పైకెగసి యాకసమున నిలిచి ఓరిదుర్మార్గుడా! దేవకిబిడ్డల నందఱిని జంపితివి. ఆడుబిడ్డనైన నన్ను సహితము చంప సమకట్టితివి. ఇదియా నీసాహసము? నీచుడా! నిన్ను జంపెడివాఁడు మఱియొక చోట పెరుగుచున్నాఁడు. అని యంతర్ధాన మాయెను.

అంత కంసుడు దేవకివసుదేవుల పాదములపైఁబడి మన్నింపవేడుకొని వారి కారాగృహవాసము దప్పించెను.

మఱునాఁడు కంసుఁడొక సభగావించి మంత్రుల రావించి జరిగిన సంగతి నెఱిగింప, వారు పుట్టిన బిడ్డలనందఱిని జంపిననినుఁజంపువాఁడు సహితము చచ్చునని యోచన చెప్పిరి. సాధువీడనము మంచిదిగాదని యోచించక క్రూరకార్యములకు మంత్రుల నియోగించెను.

అచట మందఱో నందుఁడు కుమారుఁడు పుట్టినందుల కమితోత్సాహముతో రెండు లక్షల పాడియావుల కనక కల

శములతో తిలకై లంబు లేడింటిని భూదేవతలకు దానమిచ్చెను. కృష్ణుడని యాబాలునికి నామకరణము గావించెను.

కంసుఁడు బిడ్డలఁ జంపుటకై నియోగించిన వారిలో పూతనయను రక్కసి పల్లెల పట్టనముల కరుగుచు అందలి బిడ్డలకుతాను విషపు పాలిచ్చుచు గోకులమునకువచ్చెను. అచట యశోదా రోహిణి లెంతవద్దనినను వినక చిన్ని కృష్ణునెత్తుకొని పాలిచ్చెను. ఒక గ్రుక్కకుపాలు రెండవగ్రుక్కకు నెత్తుటిని పీల్చి మూడవ గ్రుక్కకు ప్రాణముల సహితము హరించెను. నుందర స్త్రీ సూపముననున్న పూతన కొండవలె క్రిందికొఱఁగెను. కొండపై నిటునటు దిరుగుచున్న మాయబాలకుని యశోదా రోహిణిలెత్తుకొని దృష్టిదీసిరి. అంత మధురనుండి నచ్చిన నందుఁడు వికృతాకృతితోఁ గూలియున్న పూతన శరీరమునుగాంచి వెఱఁగంది గొడ్డండ్ల చే నఱికించి దూరంబున వైచికాల్పించెను.

అంతఁ గొన్నాళ్ళకు కృష్ణుఁడొదికిలఁ బడనేర్చెను. యశోద పండుగుచేసి ముత్తైదువులకు పసుపు కుంకుమ పంచుచుండెను. అప్పుడు నిదురించుచున్న చిన్నికృష్ణుఁడు నిదుర మేల్కొని పాదములచెంతనున్న యొక బండిని తన్నగా నది మింటికెగసి క్రిందఁబడి ముక్కలుగ విఱిగెను. ఆబండి యట్లు విఱుగుటకు కారణంబేమని విచారింప బాలకుఁడు తన్నుటచేత ననిరి. చెంతనున్న వారు ఇదినమ్మఁదగినదా? బాలుఁడెక్కడ? తన్ను లేడ? యని యంగతాశ్చర్యపడిరి. అంత యశోద బాలుఁడేడ్చి యలసెనని పాలుత్రాగించెను.

ఒకనాఁడు యశోద కొడుకును తొడ్డపై నిడుకొని బుజ్జగించి ముద్దిడునప్పుడు గొప్పకొండవలె బరువయ్యెను. తుదకు మోయలేక క్రిందికిదించి యితఁడు భూభారమును మానుపఁబట్టిన మహాపురుషుఁడై యుండునని తలఁచెను.

అప్పుడు తృణావర్తుఁడను రక్కసుఁడు కంసు పంపున సుడిగాలియైవచ్చి కృష్ణుఁగొనిపొయెను. సుడిగాలికి కన్నులు మూసినవారు కన్నులు తెఱచునంతలో కృష్ణుఁడు కనపడఁడయ్యెను. అంతయశోద, అయ్యో! నాయనా! తండ్రీ! సుడిగాలికి చిక్కియెట్లు నిలపించితివో నాముద్దుల కొడుకా! నేనిక నిన్ను కనులఁ జూడఁగలనే? నానోముల పంటా! నీవులేని నాబ్రతు కేటికి? యని యనేకవిధముల విలపించుచు నేలఁబడెను. అట్లు విలపించుతల్లిని జూచిన వారందఱు నట్లే విలపింప మొదలిడిరి.

ఇంటికి బాలుని గొనిపోయిన రాక్షసుఁడు మోయలేక యడుగై న కదల లేకుండెను. కృష్ణుఁడు వానిమెడ నొక్కిపట్టి క్రిందికి వ్రేలఁజూచెను. అప్పుడువాఁడు తలక్రిందుగ తాత్తిపైఁ బడి తలయుదేహముచిదుక చచ్చెను. కృష్ణునికే బాధయులేకుండెను. అప్పుడు గోపికలు చిన్ని కృష్ణునిదెచ్చి యశోదకిచ్చిరి.

మఱియొకనాఁడు చిన్ని కృష్ణుఁడు మన్ను దినెనని తోడి బాలురుచెప్ప మన్నేలదింటివి? తినుట కింటఁ బదార్థములులేవా యనియడుగ, అమ్మా! నేనువెట్టినా? ఆకొంటినా! చూడు

మమ్మా! తినలేదని నోరుచూపించెను. యశోద పరీక్షించుట కై నోరుచూచెను. ఏమిచిత్రము? ప్రపంచమంతయు నందగపడెను. యశోద నిశ్చేష్టయై నిలిచి, ఏమిదికలయా? లేకవైష్ణవమాయయా? నేను యశోదనుగానా? ఇంత చిన్నబాలుని నోట నింత బ్రహ్మాండ మడఁగియుండునా? అని వితర్కించు సంతలో నతఁడుమాయచే తల్లినిముంచెను. అంతలో యశోద బాలుని నోటఁగనఁబడిన కై లాసము వెన్నముద్ద యనియుభూభాగమును మట్టిపెల్లగాను పాల సముద్రమును తాను ద్రావిన పాలుగాను భావించి బాలుని కజీర్ణము చేసెనని నిశ్చయించెను.

మఱియొకనాఁడు యశోద పెరుగు చిలుకుచుండగా పాలిమ్మని నిర్బంధించెను. ఆమె పెరుగుచిలుకుట విడిచి పాలు ద్రావించుచుండ ప్రాయ్యుమీఁది పాలుపొంగువచ్చెను. దానినార్పఁబోగా కృష్ణుఁడు కోపముతో పెరుగుకుండ పగులఁ గొట్టెను. కోపముచే యశోద కృష్ణునికి బుద్ధి చెప్పఁదలచి పట్టుకొనుటకై తఱుమఁగాఁ దిరిగితిరిగి యొకచోట దొరకెను. అంతనామె పట్టుకొని కట్టఁదలచి యెన్నిదారములు ముడిపెట్టినను చాలకుండెను. బ్రహ్మాండ మంతయు నణఁగిన పొట్టను కట్టుటకు సాధ్యమగునా? అయినను, తల్లిపడు కష్టముచూచి లీలావినోదుఁడు గనుక కట్టుటకు సాధ్యముగ పొట్టస్వాధీనపఱచెను. వేయేండ్లు తపస్సుచేసినను దొరకని వాఁడు యశోద కట్టులకులోఁబడెను. ఆహా! ఆమె భాగ్యమే భాగ్యము. ఆమహామహుని జలకమాడించి యెడలుతుడిచి యలంకరించి పాలిచ్చిన తల్లియే ధన్యురాలు!

యశోద కృష్ణుని నడుమునకుఁ గట్టిన దారమును తోటికిఁగట్టి తనపనిపై పోయెను. కృష్ణుడా తోలీడ్చుకొనుచు రెండుమద్దిచెట్లనడుమ దూటి తోలీడ్చి నాచెట్లురెండును మహాధ్వనితోఁ గూలెను. అందుండి యిద్దఱు గంధర్వులు బయటికివచ్చి నారదునిచే శపింపఁబడిన మాకు తండ్రీ! నీవలన మోక్షము కలిగెనని స్తుతించి పోయిరి. సుడిగాలిలేక పిడుగు పడక యొకరిచేత ఖండింపఁబడక యాచెట్లు గూలుటయు తోలీడ్చుకొని సుఖుడై బాలు డుండుటయు చూచి జను లాశ్చర్యపడిరి.

గోకులమున యనేకోత్పాతములు గలుగుటచే నందుండఁ దగదని నందాదులు బృందావనమున కరిగిరి. రామకృష్ణులు సమవయస్కులగు తోడిబాలురఁగూడి దూడలఁ గాచుచుండిరి. కంసునిచే పంపఁబడిన రక్కసుఁ డొకఁడు దూడలలోఁ దానొకదూడనై తిరుగుచుండ యాసంగతి యెఱిగి కృష్ణుడు దానితోఁకపట్టుకొని గిరగిరత్రిప్పి వెలగమానికీఁ గొట్టి చంపెను.

ఇంకొక దానవుఁ డొకకొంగరూపమునవచ్చి కృష్ణుని మ్రింగెను. లోకములన్నియు మ్రింగుచుఁ గ్రక్కుచుండు వేడుకకాఁడు బతునిచేత మ్రింగుడు పడుట వేడుకకాదా? అట్లు మ్రింగుడువడిన కృష్ణుడు కంఠమున కడ్డముపడుటచే మ్రింగలేక బకుండు వెలికిగ్రక్కెను. క్రక్కి పొడువఁబోవు నంతలో కృష్ణుడు దాని చంచువులఁబట్టి చీల్చిచంపెను.

కొన్నాళ్లకు బకుని తమ్ముడ ఘండను వాడన్నను జంపిన కోపముతో కొండచిలువ రూపమున గోపాలుడు వచ్చు మార్గమున కడ్డముగ పెద్దగుహవలె నోరుతెలుచుకొనియుండెను. గోపాలురందఱు బకునిజంపిన కృష్ణుడుండ మనకు భయ మేమనియు మనలమ్రుంగిన కృష్ణునిచేత వాడు బకునివెంటఁ బోవుననియు దలచి దానినోటఁ బ్రవేశించిరి. అంత తన్ను నమ్మినవారిని గాపాడుటకై కృష్ణుడు సహితముదూటి కంఠమున కడ్డముగ నిలిచి మేనుపెంచెను. ఊపిరాడనందున వాని కడుపుబ్బి గొప్ప శబ్దముతో పగిలి చచ్చెను. శ్రీకృష్ణుని నమ్మిన వారెవరు చెడరని తెలియఁజేయుటకై యందఱు బయటికి సుఖముగ వచ్చిరి.

అట్లువారు సుఖముగవచ్చి చల్లులారగించుచుండ గడ్డిమేయఁబోయిన దూడలు చాలదూఱమేగి కనపడక పోగా గోపబాలురు చింతించిరి. చింతింపక మీరు చల్లులార గింపుడు. నేను వెతకితెచ్చెదనని తాను వెతకుచుఁబోయెను. వెతకుటకుఁబోయిన కృష్ణుడు దూడల జాడఁదెలియక వెనుదిరిగివచ్చి గోపబాలురు సహితము కనపడకుండుటచే నిదంతయు విరించి మాయయనిదెలిసి సాయంకాలమగు సరికి తానే దూడలుగను, గోపబాలురుగను రూపములదాల్చి యే దూడ యెట్లులే తల్లియొద్ద మెలగునో యేబాలుఁడెట్లు వానితల్లియొద్ద నింటియొద్ద మెలగునో యట్లే యెల్లడల తానై మెలగుచుండెను. ఇట్లు కవత్సరము గడచెను. అదిబ్రహ్మ కొకక్షణ

మాయెను. అన్నిరూపులు తానై సంచరించు జగన్నాటక సూత్రధారియొద్ద తనయాటలు సాగవని తలచి తనలోకమున కుఁ బోయెను. అచట నదివఱకే యొక బ్రహ్మయుండెను. ఏఁడెవఁడో మాయదారియని యచటివారు తఱిమిరి. శ్రీమహా విష్ణువని దెలిసియు కృష్ణుని సామాన్యునిగా మోసగింపఁ దలచిన, పాపము బ్రహ్మ తానే మోసపోయెను. ఇకచేయున దేమి యున్నది. శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థింప బృందావనమున కరుదెంచెను. అచట మునుపటివలె వత్సముల వెతికు బాలకృష్ణుని గని దూడల గోపాలుర నప్పగించి పాదములపైఁబడి తప్పపైరింపఁ బ్రార్థించి మరల తనలోకమునకుఁ బోవ నచట తన్నుడ్డగించు వారు లేరైరి.

మఱునాఁడు వత్సంబులఁ గాచుతఱి శ్రీధాముఁడను గోపాలకుఁడు తక్కిన వారినిజూచి, యిచటి కనతి దూరమున తాళవనముగలదు. అయిన నందు ధేనుకాసురుఁడను రాక్షసుడు గలఁడు. పండ్లకొఱకై వచ్చినవారి నందఱిని జంపితిను చుండును. వాని యనుచరులును నట్టివారే గనుక మీరచటికి పోకుండని చెప్పెను. అయిన గోపాలకు లందఱు రామ కృష్ణుల నడిగిరి. ఫలము లారగింపఁ గోరికగలదనిరి. సరియని యందఱరిగి ఫలములఁ దినుచుండ ధేనుకుఁడు గాడిదరూపమున నోరుతెలుచుకొనివచ్చి బలరామునొక్క తన్నుతన్నెన్తు. బలరాముఁడంత వాని వెనుకటికాళ్ళొకచేతఁ బట్టుకొనిత్రిప్పి చెట్టునకుఁ గొట్టెను. ఆచెట్టునకాచెట్టు విఱిగి మఱియొక చెట్టు

పైబడ నాచెట్టు మఱియొక చెట్టుపైబడ నిట్లుపెక్కు చెట్లు విడిగెను. ఇట్లు వృక్షంబులు విలుగుటయు ధేనుకుండు మడి యుటయు గని వాని సేనలన్నియునచ్చి రామకృష్ణులచే నంత మొందెను.

యమునానదియం దొకచోట నొక మడుగుండెను. ఆమడుగున కాళియుండను విషసర్పముండెను. ఆమడుగు విషముచే నిండియుండుటచే నాగాలిసోకిన మాత్రాన నందఱు చచ్చుచుండిరి. ఆకష్టము బోగొట్టదలంచి కృష్ణుడొకనాడామడువు చెంతకరిగి వస్త్రము బిగగట్టి దానిగట్టవ నుండు కడిమిచెట్టునెక్కి నీళ్లు గుబగుబమని పైకెగురునట్లు దుమికెను. కాళియుని కమితకోపమురాగా కృష్ణుని గఱచి యతని దేహమునుజుట్టుకొన కృష్ణుడు చేష్టలుడిగి యూరకుండుటగని గోపబాలు రెలుగెత్తి యేడ్చుచుండిరి. గోవులు కసవుమేయుట మాని తమనాయకుని దీనవదనముతో గాంచుచు కనులనీరు గార్పసాగెను. దుశ్శకునములచే వెఱగంది మందలోని స్త్రీ పురుషులందఱు పరుగెత్తివచ్చి కృష్ణునిజూచి యనేక విధముల విలపించుచు నీవులేని మాకీబ్రతుకేల యని మడుగున జొరఁ బ్రయత్నింప, వారల బలరాము డాపుచుండెను.

ఇక తడవునేయఁ దగదని కృష్ణుడు తన మేనుపెంప బాముచుట్లు వదలుపడెను. అంత దానితోక పట్టుకొని తలపై పాదమిడి త్రొక్కుచు కాలియందెలు తాళమువై న జలకల్లోలశబ్దమే మృదంగనాదముగాగ “జయవసు దేవదేవకీనందనా!

జయగోకులబాల గోపాలబాల! జయకాళియమర్దనా! జయ కృష్ణా!" అని కీర్తించు దేవతలవాక్కులే పాటలై యుండ కోపముతోను నిస్సత్తువతోను భుజంగము విడుచు నిట్టూర్పు లే శ్రుతియై యొప్పు జగన్నాటకసూత్రధారియే సర్తింప నా నటనమెట్లుండునో మన మూహింపఁగలమా?

ఇట్లునాట్యముచేఁ గాళియుని కంఠగత ప్రాణనిజేయఁ గాళియుని భార్యలు పతిభిక్షపెట్టుమని వేడ దయామయుఁడు గనుక కృష్ణుఁడు దయపెట్టి కాళియుని వదలి యీమడుఁగు వదలి నీవెచటికైన నరుగుమని సెలవీయ, కాళియుఁడు భార్య లతో రత్నాకర ద్వీపమునకుఁ బోయెను. అప్పటి నుండి యా మడుపు పానయోగ్యమాయెను.

అప్పటికిఁ బ్రాద్దుపోవుటచే నందఱారాత్రి యచటనే నిలిచిరి. అర్ధరాత్రంబున కార్చిచ్చు నలుప్రక్కలఁ గ్రమ్మి కొన నాచిచ్చు మ్రింగి కృష్ణుఁడందఱుఁ గాపాడెను.

ఒకనాఁడు దూడలు కనవు మేయుచుండ బాలురు ప్రాద్దుపోవుటకై యాటలాడ మొదలిడిరి. అందు ప్రలంబుఁ డను రక్కసుఁడు రామకృష్ణులఁజంప గోపాలవేషమున వారిని గలిసి యుండెను. ఆయాటలలో నోడినవారు గెలిచినవారిని మోయుట ఏర్పాటు. అప్పుడు ప్రలంబుఁడును శ్రీధా ముఁడు నోడిరి. శ్రీధాముఁడు కృష్ణుని సంకేత స్థలమువఱకు మోసెను. ప్రలంబుడు బలరాము నెత్తుకొని గుఱుతుదాటి

చాలదూర మేగుచుండ కృష్ణనివలన ముందే తెలిసికొనిన బలరాముడు వానినొక పిడికెటిపోటునఁ దల వ్రక్కలుచేసి చంపెను.

గొల్లలు ప్రతిసంవత్సర మింద్రుని గొలుచుచుండిరి. ఆ సంవత్సరము శ్రీకృష్ణుఁ డింద్రపూజమాన్వి కొండకు పూజ చేయించెను. అంత నింద్రునికిఁ గోపమురాఁగా విపరీతవర్షము గురియించెను. ఎల్లరకు నిలువనీడలేకపోయెను. వెంటనే కృష్ణుడు గోవర్ధనపర్వతమును తనచిటికెన వ్రేలధరించి దానిక్రింది కందటిని రప్పించెను. ఏడుదినములు వానగురియించి మిట్టపల్లము లేకముగావించి ప్రయోజనము లేక యింద్రుఁడు గర్వముడిగి యవమానముపొంది కృష్ణని ధ్యానించి దివికేగెను.

నందుఁడొక యేకాదశి నుపవసించి సాయంసమయమున స్నానముచేయ యమునలో దిగ వరుణునిదూత లతనిని తమ రాజనొద్దకుఁ గొనిపోయిరి. అది దెలిసి కృష్ణుఁడు వరుణునొద్దకు పోవ నతఁడతని ననేక విధములఁ బూజించి నందుని గారవించి పంపెను.

కంసుఁడెందఱునో రాక్షసులను బంపెను. అయిన నొక రై నను తిరిగిరైరి. మిగుల నాశ్చర్యముతో కేశివ్యోమాసురులను నిద్దఱురాక్షసులను మరలఁబంపెను. కేశియనువాఁడు మందలోఁ బ్రవేశించి యల్లకల్లోలముచేసెను. కృష్ణనికా సంగతిఁ దెలియ పరుగునవచ్చి వానిఁబట్టుకొని వినరికొట్టెను. వాఁడా

దెబ్బ తప్పించుకొని యశ్వాకారుడై నోరుతెరిచుకొని మరలి వచ్చిన వాని నాలుకబట్టికొని వడవేయుచుఁజేతినుబ్బింప వాని కడుపుబ్బి దోసపండువలె పగిలిచచ్చెను. ఆమఱునాఁడు వోయ్ ముఁడు దొంగలు గొత్తెలు అని యాడునాటలో గొల్లపిల్ల వాండ్రతోగలిసి యాడుచు నందఱినొక గుహలోదాచుచుండ వానిఁ గనిపెట్టి కృష్ణుఁడు సమయించెను.

నారదుడొకనాఁడు కృష్ణుఁడింకను గఁసుని జంపు ప్రయత్నముచేయకున్నాఁడని కేశివోయ్ములరాకకై నిరీక్షించు చున్న కంసునొద్దకుఁజని వారుచచ్చిన విధమును రామకృష్ణుల జన్మరహస్యమును దెలిపెను. వసుదేవుఁడు చేసినమోసమునకు కంసుఁడతని జంప నుంకింప వలదని నారదుఁడు వారింప, వారి నందఱిని చెఱలోఁబెట్టి ధనుర్యాగముపేరుచెప్పి నందాదులతోడ వారినితోడితెచ్చుట కక్రూరునిఁబంపెను. అంతకుముందే కలహ భోజనుఁడరిగి కృష్ణ బలభద్రుల కవ్వార్త యెఱిగించి వెళ్లెను.

అక్రూరుఁడు మహాభక్తుఁడు గనుక కృష్ణుని దర్శించు భాగ్యము గలిగినందుల కుబ్బిమహా సంతోషముతో నెప్పుడు కృష్ణుని జూతును? ఎప్పుడతని పాదంబుల శిరంబుసోక వంద నం బాచరింతును? కంసుఁడు వైరియైనను నన్నీపనికి నియమించి మహోపకారమే చేసెను. అని స్తుతించుచు మాపటివేళకు మందఁజేరెను. అచట దూడలకై యావులఱచు సంభార

వంబులును, తల్లులఁ జేరుటకై యుటుకు లేగలును, వానిం బట్టంజాలక బోరగిలఁబడి యేడ్చు గోప బాలకులను గల మందను జూచుచు నందుని యిల్లుసేరెను.

వచ్చిన యక్రూరుని నందుఁడు గారవించి కుశలం బడిగెను. అక్రూరుఁడు, కంసుఁడు మిమ్ము ధనుర్యాగమున కుఁ బిలుచుటకై నన్ను పంపెననిచెప్పి కృష్ణనితో రహస్యముగ కంసుని దురుద్దేశమును విశదీకరించెను. రాజదర్శనమున కు దగిన మర్యాదలలోఁ బోవలయునని కృష్ణుఁడు చెప్ప నేయి, పాలు, పెరుగు, వెన్న, గోరజము, మొదలగు వస్తువుల సిద్ధపఱచుకొని యందఱు పయనమైరి.

శ్రీకృష్ణుని మధురా ప్రయాణమును విని ప్రేతలు చింతించిరి. తమకెడఁ బాటుగలిగించిన బ్రహ్మనుడిట్టిరి. బాలకుల వలదని వారింపని నందయశోదల దూఱిరి.

అక్రూరుఁడసి పేరుపెట్టుకొని మన చిన్నకృష్ణుని గొని పోవచ్చినాఁడు. నిజముగ నక్రూరుఁడు గాఁడు. క్రూరుఁడే అని యక్రూరుని దూఱిరి. మఱియు మాజీవనాధారుఁడగు కృష్ణుని గొని పోవలదని యక్రూరుని ప్రార్థితమా? హరిని బోసిన నిలుపుటకై వేలుపులకు మ్రొక్కుదమా? కృష్ణుని పాదంబుల కడ్డముగఁబడి వేడుకొందమా? లేక యతనితోనే వెడలుదమా? యని పలుతెఱఁగులఁ బరితపించుచుండిరి. వారి

భక్తి యపారముగదా! కృష్ణుని విడిచివారు నిలువఁగలరా?
 మఱునాఁడందఱును పయనమైరి. శ్రీకృష్ణుఁడు శీ
 ఘ్రమున మరలి వత్తునని గోపాలకుల సమ్మతిపఱచి బలరాము
 నితో రథంబెక్కెను. అక్రూరుఁడారథమును నడపెను. దారిలో
 నడ్డుపడిన యమునయొడ్డునందిగి రామకృష్ణులు జలంబు లార
 గించి మరల రథం బారోహించిరి. అక్రూరుఁడు నీటదిగి
 యందు రామకృష్ణులుండుట గని మరల రథంబుపైఁ జూచి
 నీటను రథంబుపై నను నొక్కటే తీరుగనున్న వారిని మఱి మఱి
 చూచి శంకించుచుండ బలరాముఁడు శేషుఁడుగా శ్రీకృష్ణుఁడు
 చతుర్భుజుడై పంచాయుధ ధరుడై దివ్యతేజుడై శేషునిపైఁ
 జూపట్టెను. అంతనా పరమేశ్వరుని కాలఁడు వందనం బాచ
 రించి స్తుతింప భగవంతుఁడంతర్హితుఁడాయెను.

అంత నక్రూరుఁడు యెప్పటివలె రథంబారోహించి
 నడపెను. సాయంసమయమునకు మునుపే వారు మధుర సమీప
 మందలి యుపవనము ప్రవేశించిరి. అక్రూరుఁడు తనయిల్లు
 పావన మొనరింప రమ్మన కృష్ణుఁడు కంసుని బాలియించిన
 పిదప వత్తుననెను. అంత నక్రూరుఁడు రామకృష్ణులు వచ్చిర
 ని కంసున కెఱింగించి తనగృహమునకుఁ జనెను.

సాయంకాలము రామకృష్ణులు కొండఱు గోపాలురఁ
 గూడి విహారార్థము మధురఁ బ్రవేశించిరి. అవ్వార్త నెఱిగిన
 పుర శ్రీలొకరి నొకరు పిలుచుకొనుచు పూలు గంధాక్షతలు

చేకొని శ్రీకృష్ణనిపైఁజల్ల మిద్దెలు మేడలెక్కి సంసిద్ధులై యుండిరి. శ్రీకృష్ణుడును వారికి తన మోహనాకారము కన్నుల కటవు దీఱఁగనఁబఱచెను.

వార లతనిగూపమును కన్నుల వెంట లోఁగొని హృదయంబుల నిలిపి చొక్కుచు పుష్పవర్షము గురిపించిరి. వారవిధమునఁ గొంతదవ్వరుగ చాకలియుకఁడు వారి కగపడెను. అప్పుడు వారు ఓ చాకలీ! మేము రాజున కల్లురము మాకు చలువవత్త్రములిమ్ము తరువాత నీకు మేలుచేసెద మనిరి. అంత నా గర్వియైన చాకలి గొల్లలారా! మీకింతపొగరా! తొలఁగుఁడు తొలఁగకున్నచావు నిశ్చయమనెను. అంత కృష్ణుడు వాని తలయెగిరి క్రిందపడునట్లు తనచేతితోఁ గొట్టెను. అదిచూచిన తక్కినచాకలివారును భయముచే వారివారి మాటల సయితము క్రిందఁబడవై చి పరుగెత్తిరి. అంత రామకృష్ణులు వారికి వలసినవి తీసికొని ధరించి గొన్నిటి గోసకులకిచ్చి ధరించుకొండని మఱికొంత దవ్వరుగ నొక సాలెవాఁడు వారికని నేసిపెట్టియుండిన దువ్వలువలిచ్చి సత్కరించెను. వానిని వారు ప్రీతితోపుచ్చుకొని యతనికి వలసినవరము లొసఁగి సుదాముఁడను మాలాకారుని గృహమున కరిగి వాని పూజలంది మాలలధరించి వానికాయురారోగ్యైశ్వర్యము లొసఁగి రాజవీధిఁజనుచుండ త్రివక్తయైన కుబ్జ యొకత సుగంధంబులఁ గొనిచ నుచున్న దానినిజూచి కృష్ణుఁడాలేపంబు లెవ్వరికిఁగొనిపోయెదు? వానిని నాకిమ్ము నీవుచక్కనయ్యెద వన నామె ఓ చక్క

నయ్యా! నీవలె నందఱు చక్కగనుందురా? వలసినవిగై కొనుమని యిచ్చెను. కృష్ణుడుగంధమలఁదికొని దానిమువ్వంకదీర్చెను. అంత కుబ్జతనయింటికి రమ్మన, మాపనియైన తరువాత వచ్చెదనని యెప్పించి కృష్ణుండు ధనుశ్శాలకరిగెను. అందు మిగుల గొప్పదైన వింటి నొకదానిం గని కృష్ణుండు ఏనుఁగుచెఱుకు గఱునువిఱచునట్లువిఱచెను. ఆచప్పుడునకు కావలి వారలరుదెంచి చుట్టుముట్ట వారా విఱిగిన రెండు తుండ్లఁ గొని వారల సమయించి విడిది కరుదెంచిరి.

రామకృష్ణులు గావించిన పనులాలకించిన కంసుని కా రాత్రి నిదురపట్టలేదు. మఱియు కలఁతనిద్దురవలన ననేక స్వప్నములుగని దుర్నిమిత్తములు గని మరణ చిహ్నములు గని పిచ్చివానివలె నయ్యెను.

అనుకొన్న తీరున మల్లరంగ మమర్పఁబడెను. వారివారి యాసనములవారు వారధిష్ఠించిరి. నందాదులు ముందుగనే రాజునకుఁ గానుక లర్పించి కూర్చుండిరి. మల్ల దుందుభులు మ్రోగెను.

రామకృష్ణులు రంగమునకువచ్చుచుండ దారిలో కువల యా వీడమను కుంజరమొకటి వారిపైఁబడ నుంకించెను. దానిని తప్పించుకొని కృష్ణుండు దానిని మావటివానితోఁ జంపి కంసుని గుండె లవియరంగస్థల మధిష్ఠించెను.

చాణూర ముప్పికులను నిరువురు మల్లరు రామకృష్ణులజూచి మల్లయుద్ధమునకు ప్రోత్సహించి బిలిచిరి. చాణూరుడు కృష్ణనితోను, ముప్పికుడు బలరామునితోడను దగిలిరి. శ్రీకృష్ణుడు చాణూరునితో, వేడుకకుఁ గొంతపెనఁగి చేతులుపట్టుకొని తిప్పి నేలకుఁగొట్టెను. నవరంధ్రముల నెత్తుకొలుకఁ జాణూరుడు చచ్చెను.

అంత, బలరాముడు ముప్పికుని ముఖముపై దన ముష్టింబొడిచె. వాఁడాపోటుతో నేలఁగూలెను. దానిజూచి తక్కిన మల్లరందరు ప్రాణంబులఁ గాపాడుకొనఁ బరుగిడిరి.

ఆ కలకలంబువారించి కంసుడు “వీరిని నగరి వాఁకిటికి పంపుడు. నందుని వసుదేవుని జంపుడు. ఉగ్రసేనుని సహితము చంపుడు” అని చెప్పుచుండఁగనే కృష్ణుడు మదించిన యేనుఁగుపైకి లంఘించు సింహమువలె మంచెపై కెక్కి కంసుని వెండుకలుపట్టి యీడ్చి క్రిందికి త్రోసెను. ఆపాటుతో కృష్ణునకే కష్టములేక కంసుడుచచ్చెను. చచ్చిన కంసుని శరీరమును ఏనుఁగుశరీరమును సింహ మీడ్చురీతి నిక్కడి కక్కడి కీడ్చెను.

కంసుని చావువిని యేతెంచిన వాని తమ్ముల కృష్ణుని యొద్దకే న నరుగనీక బలరాముడే యమపురికనిపెను. అంత వారికి కృష్ణుడు యథావిధిగ సన్నిసంస్కారములు సేయందగువారింబనిచి దేవకీ వసుదేవుల బంధవిముక్తులఁజేసి

బలభద్రసహితంబుగ వారికి బ్రణామంబూనర్చి యింతకాల
మూరకుండినందుకు క్షమింపుడని వేడుకొనెను. తరువాత
శ్రీకృష్ణుడు గ్రసేనునికి మధురపట్టముగట్టి నందునికి వస్త్రభూష
ణాదులొనఁగి కౌగిలించుకొని యనిపినఁ బాయలేక బాష్పజల
పూరిత లోచనుడై నందుడు వల్లవులతో వేపల్లెకుఁజనెను.

నసు దేవుడు రామకృష్ణుల కుపనయనము గావించెను.
తరువాత రామకృష్ణులు కాశీపురికిఁజని సాందీపనియొద్ద వేద
వేదాంగములు, పురాణములు, శాస్త్రములన్నియు కొలఁది
దినములలోనేర్చి గురువునకు గురుదక్షిణగా ప్రభాసతీర్థమున
మునిఁగి చనిపోయిన గురుపుత్త్రిని యమనగరంబునుండి కొని
వచ్చి యిచ్చి గురుని దీవనలు వడసి రథారూఢులై మధురకు
వచ్చి జననీ జనకులకుఁ బ్రయంబుగ సుఖంబుగ నుండిరి.

ఇట్టి రామకృష్ణులఁ గనిపెంచిన తల్లులుగదా ఉత్తమ
మాతలు.

శ్రీకృష్ణాయనమః

తెక్కనతల్లి

రణతిక్కన.

సింహపురమును నెల్లూరును బరిపాలించుచుండిన మనుమసిద్ధిరాజునొద్ద రణతిక్కన యను సేనానాయకుఁడుండెను. అతడు సిద్ధయతిక్కన, పోలమతిక్కన, మయిలమతిక్కన, ఖడ్గతిక్కన, రణతిక్కనయని యైదునామంబులు గలనాఁడై యెన్నికగాండె. అతఁడు భారతిముఁడెనిగించిన తిక్కన సోమయాజికిఁ బెదతొడివీమారుఁడు. రణతిక్కన మహావీరుఁడు. అంతియకాక విద్వాంసుఁడు. పెండితులకు బహుమానము లొసంగి దాతయనిపించుకొన్నవాఁడు.

అతనికాలమున నుత్తరదేశమున గొప్పకఱవు వాటిల్లెను. వర్షములేకపోవుటచే మనుజులును బశువులును జాలగడ్డ పడవలసినచెప్పెను. ఎఱ్ఱగడ్డపాడునకు రాజగు కాటమరాజును, పల్నాటిరాజగు పద్మనాథుఁడును మనుమసిద్ధి రాజునొద్దకు దూతలనుబంపి మీరాజ్యమునందలి బీళ్లలో మాచగువుల మేసికొను దానికై కొంతధనమిచ్చెదము. అని గొనుడంబడిక చేసికొని తమపశువుల నచ్చట మేపుకొనుచుండిరి.

ఇట్లుండగా వారిరాజ్యమున వర్షము కురిసినదనియు, బయళ్లలో బచ్చికబాగుగా జరుగుచున్నదనియు వారికి జెలిసెను. తెలిసినవెంటనే వారు మనుమసిద్ధి కియ్యవలసిన ధనము నీయక తమపశువులదోలించుకొని పోవుచుండిరి. ఆసంగతి జెలిసిన సింహపురిప్రభువు తనసేనానాయకుడగు రణతిక్కనను బిలిచి కొంతసైన్యమిచ్చి వారి పశువుల నడ్డగించి చెల్లింపవలసిన మేతపన్ను కొనిరమ్మని పంపెను.

రణతిక్కన ముందుగా కాటమరాజు పశువులన డ్డగించి పన్నీయవలసినదని యడిగెను. మాపశువులలో 'జాలనప్తము సుభవించినది మఱియు గడువుకాలము కాలేదు. కావున మే మీయవలసిన డబ్బు నీయ'మని కాటమరాజు పలికెను. అంత వారిరువురికి మాటలు పొసంగకుండుటచే యుద్ధమారంభమాయెను.

కాటమరాజునకు దోడు పద్మనాయకుడు వచ్చెను. పుల్లెరువురిసేన లేకమై తిక్కనసేనను నాశముకావించెను. తిక్కన ధైర్యమునదలక పోరాడియు ప్రయోజనము లేకపోయెను. చివరకతడు వారిచే జిక్కువడెను. కాటమరాజు తిక్కనను జూచి గేలిచేసి 'మీరుబ్రాహ్మణులు మిమ్మేమియు జేయజాలము. మీయింటికిబోయి వేదపఠనముతో గాలక్షేపము చేయుచు సుఖముగా మీజీవితము గడపికొనుడు' అని నమస్కరించి విడిచిపెట్టెను.

రణతిక్కన కదనరంగమున నవమానమొంది రోషము తో మరల గొప్పసేనను గూర్చుకొని బయలుదేరువలయునని యోజించుచు నింటికివచ్చెను. అవఱకే తిక్కనయోడెనను వార్త పురమెల్ల వ్యాపించినది. తిక్కనభార్యయు సతనికి న్నా సముచేయ వేన్నీళ్లుతోడి నులకమంచము నడ్డుగానుంచి మంచ పుగోడుపైఁ బసుపుముద్ద చుంచెను. ఇదియేమని తిక్కన యడిగెను.

పగవారికి వెన్నుఁజూసి పరుగిడి వచ్చిన మగతన ముగల మన యాటువేలనాయకులు నవ్వరా? ఇదివఱకు మన యింట మీతిల్లియు నేనును నిరువు రాడువారమంటిమి. ఇప్పుడు నీతో ముగురాడువారమైతిమి. చింతించక స్నానము చేయుము. అని యనమానకరముగా నావీరపత్ని పలికెను. అంతనతఁడు రోషము, సనమానము, దుఃఖము ముప్పురిగొన సతిత్వరితముగ పెన్నలో స్నానమాడి భుజింప నింటిలోనికేగెను. తల్లి నడ్డిగచుచు విడిగినపాలు పోసెను. “అమ్మా! పాలువిడిగిన వే” యనితిక్కన యనెను.

నాయనా! నీవు యుద్ధమునకుపోయి వీరభటులఁ గెలు నలేక మగపందనై విడిగినవచ్చితివి. మేయుటకుపోయిన పశువులు సయితము విడిగినవచ్చినవి. పాలును విడిగినవని యావీరమాత ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. రణతిక్కన మాటుమాటాడక యన్నము విడిచి లేచి రాజనొద్దకుఁ బోయి కొంతసేనను గూర్చుకొని మరల యుద్ధమునకు బయలుదేరినెను.

Printed at the
DISTRICT PRINTING WORKS,
CHITTOOR.

13916